

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін

На правах рукопису

ЛОЗКО Андрій Анатолійович

**«ОСОБЛИВІ ВІДНОСИНИ» МІЖ США ТА ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ:
ОСНОВИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ ДВОСТОРОННЬОЇ СПІВПРАЦІ**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр»
за спеціальністю 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент
Дзюбленко Ірина Михайлівна

Рецензент:

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВЗАЄМИН ДО ХХ СТОЛІТТЯ</u>	8
<u>1.1. Поняття, характеристика та основи двосторонньої інтеракції.</u>	8
<u>1.2. Зародження та виклики взаємовідносин двох держав.</u>	16
<u>РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЇ ВІДНОСИН МІЖ БРИТАНІЄЮ ТА США В ХХ СТОЛІТТІ: НОВІ ЗАГРОЗИ ТА ПОТЕПЛІННЯ СТОСУНКІВ</u>	32
<u>2.1. Перша половина ХХ століття: політика ізоляціонізму США та консервування стосунків.</u>	32
<u>2.2. Друга половина ХХ століття: «особливі відносини» як шлях налагодження дружби між країнами.</u>	44
<u>РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ ЕТАП ВІДНОСИН</u>	56
<u>3.1. Арена нових ризиків для англо-американських стосунків на початку ХХІ століття.</u>	56
<u>3.2. Роль м'якої сили у зміцненні співпраці двох країн.</u>	68
<u>ВИСНОВКИ</u>	80
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ</u>	84
<u>ДОДАТКИ</u>	95

Актуальність дослідження. В умовах сучасного світу, коли виникає безліч загроз чи не щодня, основи двосторонньої співпраці є актуальними як ніколи. Для кожної країни важливо уміти знаходити, підтримувати та розвивати двосторонні відносини, так як вони є одним із ефективних способів реалізації не тільки зовнішньої політики, а й внутрішньої.

При детальному аналізі двосторонніх відносин, варто зазначити, що вони існують дуже давно, так як завжди знаходили використання між двома країнами. Очевидно, що впродовж багатьох років та століть такий тип відносин підпадав під модернізацію, знаходив шляхи реструктуризації та адаптивності до загроз. Коли акцент уваги переходить до теперішнього світу, то двосторонні відносини ні на крок не відступають від першості. Навіть в умовах міжнародних організацій, які націлені на багатосторонність, все ж основою співпраці та комунікації між країнами є двосторонній контакт.

На прикладі взаємодії Америки та Великої Британії в хронологічному порядку можна зауважити як двосторонні відносини змінювалися, які чинники на них впливали, які основи до них додавалися та головне, чому вони все ще вважаються найефективнішим видом стосунків між країнами. У роботі будуть представлені принципи, характеристика, основи дії двосторонніх відносин, які чудово функціонують і сьогодні. Варто зазначити, що актуальність двосторонніх відносин для України є дуже знаковою, так як після завершення війни, це буде один із способів якомога швидше подолати післявоєнну кризу, звести нанівець усі пошкодження та легше погасити зовнішні борги в рамках двосторонніх угод із різними країнами, та навіть в рамках багатосторонніх організацій, таких як: ЄС, ООН, НАТО та інші.

Тому, коли проводиться аналіз актуальності дослідження «особливих відносин» між Америкою та Британією, то виникає проста відповідь. В роботі можна буде проглянути зародження відносин між країнами, їхній перший крок еволюції впродовж XIX століття, початок нарису «особливих відносин», як такий тип взаємозв'язку між країнами допомагав їм спільно

протистояти загрозам та викликам. Проте, найголовніше, що виокремлюється з усієї роботи про «особливі відносини» між США та Великою Британією, то це розуміння того, що відносини між державами ніколи не можуть бути тільки в позитивній площині.

В умовах сучасності, особливо після інавгурації Президента США в січні 2025 року, можна помилково подумати, що рішення Дональда Трампа можуть легко знищити багатовікову співпрацю між Америкою та Королівством. Саме для цього обрана тема і є актуальною, тому що в призмі часу можна побачити, що в різні періоди між країнами були й більш запеклі конфлікти, але наслідок був один – країни продовжували тісно працювати разом.

Не можна не зазначити про актуальність і важливість даної теми для України. Знову ж, аналізуючи та надаючи оцінку майбутньому післявоєнному стану, то Україна на прикладі розвитку «особливих відносин» між Америкою та Британією має для себе виокремити усі допущені помилки цими сторонами, щоб на чужих помилках, якомога менше допускати своїх, при налагодженні такого типу стосунків із іншими країнами. Цей приклад має бути для держави як взірєць, що навіть, коли зроблені помилки, не варто нанівець нищити взаємозв'язок, а потрібно повертати все на попередній рівень із урахуванням попередніх проблем, щоб в подальшому вони не ставали перепонами.

Серед дослідників даної теми можна виокремити: дослідників-іноземців, які займаються вивченням двосторонніх відносин, їхнє становлення та розвиток, як наприклад: С. Макглінчі [65; 67]. Також можна сказати про аналітика англо-американських відносин в ХІХ столітті під час Громадянської війни в США: Р. Робертс-Гавена [84, с. 28-30]. Дослідника світових проблеми ХХ століття, які так чи інакше впливали на співробітництво між країнами, наприклад: Г. Фонтенот, який аналізував військову висадку союзницьких сил в Нормандію в 1944 році, даючи детальний аналіз події [41, с. 8-19], Л. Шрамм, який досліджував нафтову

кризу 1973 року та наслідки для багатьох країн світу [90, с. 56-60]. Серед дослідників «м'якої сили» можна виокремити засновника цього поняття – Дж. Ная, який першим надав визначення цій течії [77]. Серед вітчизняних дослідників, професійних діячів можна виокремити, в першу чергу Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Кіпр – Гуменюка Б. І., який в своїй книзі мемуарів «Із щоденника посла України» надав авторський аналіз двостороннім відносинам, якими він їх бачить [4]. Серед дослідників взаємозв'язків США та Британії можна виокремити Плюту Н. В., Мартинчука І. І., які надали свої результати дослідження війни за незалежність США та охопили Перший континентальний конгрес [9, с. 604-613], та інших.

Метою дослідження є спроба дослідити чому відносини між США та Британією є «особливими», зрозуміти поняття двосторонніх відносин та сформулювати висновки щодо їхньої ефективності.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено **такі завдання**:

- розкрити поняття, характеристику та основи двосторонніх відносин;
- провести невеликий порівняльний аналіз між двосторонніми та багатосторонніми відносинами;
- дослідити зародження та становлення взаємозв'язків між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією;
- з'ясувати на якому етапі взаємодія набула рис «особливих» відносин;
- проаналізувати як різні виклики починаючи із другої половини ХХ століття впливали на «особливі відносини»;
- знайти який на даному етапі розвитку, «м'яка сила» має вплив на взаємовідносини між країнами;

Об'єктом дослідження є еволюція розвитку англо-американських «особливих відносин» в площині двосторонньої співпраці.

Предметом дослідження є комплекс політичних, економічних, соціальних та культурних факторів, що визначають специфіку та динаміку

двосторонніх відносин між Сполученими Штатами Америки та Сполученим Королівством Великої Британії, а також сукупність зовнішніх викликів та загроз, які найбільше були помітними у співпраці між двома країнами.

Хронологічні рамки роботи охоплюють 1775-2024 рр. Нижня хронологічна межа обумовлена початком війни за незалежність США (1775-1783). Верхня хронологічна межа датована кінцем 2024 року із урахуванням перспективної співпраці між країнами під час каденції нової адміністрації в США. Цей проміжок часу дозволяє дослідити зародження відносин між Сполученими Штатами Америки та Британією, визначити чинники які на це впливали та які були передумови.

Методи дослідження базуються на принципах об'єктивності, дослідження, дотримання хронологічних рамок та меж. В ході аналізу були використані дослідження та наукові праці істориків, політиків та інших, статті, архівні матеріали державних сайтів, вирізки із газет, аудіо-матеріали. В роботі також представлено дослідження впливу «м'якої сили» на «особливі відносини» США та Британії в ХХІ столітті через кінематограф.

Практичне значення дослідження полягає в подальшому зацікавленні даної теми читачам, так як вона має перспективи на більше розширення, шляхом ґрунтовного залучення дослідження воєн між державами, іншими учасниками міжнародних відносин, які так чи інакше могли чи можуть впливати на англо-американські відносини. Основні тези та результати аналізу можуть бути використані у лекційних курсах: Історія міжнародних відносин, Зовнішня політика країн Європи та Америки, Міжнародні економічні відносини, Міжнародне право та інших.

Апробація результатів дослідження.

Основні тези роботи були висвітлені у доповідях конференцій.

1. «Вплив війни північноамериканських колоній 1775-1783 рр. на міжнародні відносини» на звітно-науковій конференції студентів та аспірантів «Освіта і наука-2023» в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

2. «Еволюція «особливих відносин» Великої Британії та США» на IV Міжнародній науково-практичній конференції «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН», 21 грудня 2023 р. в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

3. «Особливі відносини» між США та Великою Британією: реальність та міфологія міждержавних відносин» на V Міжнародній науково-практичній конференції «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН», 20 грудня 2024 р. в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

4. «Англо-американські відносини в умовах Холодної війни 1945-1991» на звітно-науковій конференції студентів та аспірантів «Освіта і наука-2025» в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

5. «М'яка сила як спосіб налагодження двосторонніх відносин» на щорічній звітно-науковій конференції «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» за підсумками наукових досліджень викладачів, докторантів та аспірантів УДУ імені Михайла Драгоманова у 2024 році.

Структура і обсяг роботи спричинені своєрідністю даної мети та завдань, їх подальшим розкриттям та особливістю досліджуваної теми. Робота побудована зі: вступу, обсягом в п'ять сторінок, трьох розділів, 6 підрозділів, які в спільній кількості займають 72 сторінки, висновку, який займає чотири сторінки та списку використаних джерел та літератури в 128 найменувань та одного додатку. Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВЗАЄМИН ДО XX СТОЛІТТЯ

1.1. Поняття, характеристика та основи двосторонньої інтеракції.

Для детального аналізу «особливих відносин» між Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії та Сполученими Штатами Америки, варто дослідити спочатку, що таке «двосторонні відносини».

Переглядаючи основне поняття двосторонніх відносин, можна звернути увагу на французького історика міжнародних відносин Томаса Гомарта, який дав власне визначення відносинам, як такі, що є фундаментом міжнародних відносин. Він називає їх «грунтом для дипломатичних ігор». Такий вид міжнародної співпраці ґрунтується на взаємодії двох суверенних держав. Ця співпраця в собі включає дипломатичні, економічні, культурні та інші зв'язки, які мають на меті вирішення спільних інтересів. Такий вид відносин вважають як базою для посилення стратегічних партнерських відносин в межах більш глобальних, міжнародних [23, с. 19-20].

Перед визначенням характеристики та форм двосторонніх відносин, варто зацентувати увагу на принципах, на основі яких вони працюють:

1. Принцип суверенітету та рівноправності. Цей принцип встановлює, що кожна держава повноправна самостійно приймати рішення без зовнішнього втручання одних учасників міжнародних відносин в сфері життєдіяльності іншої. Країни, які встановлюють двосторонні відносини, незалежно від своєї площі, військової потуги чи економічної здатності є рівноправними в площині переговорів. Ці принципи підпорядковуються рамкам міжнародного права, які прописані в Статуті ООН.

2. Принцип взаємної вигоди. Цей тип відносин ґрунтується на тому, що кожна зі сторін може отримати власну перевагу та вигоду від угод. Співробітництво держав полягає в пошуку спільних інтересів, таких як

безпека, торгові (спільні) ринки, тощо. Цей принцип є необхідним для зміцнення відносин та як спосіб недопущення потенційних конфліктів.

3. Принцип невтручання у внутрішній устрій держави. Міжнародне право встановлює, що кожна із держав має власне право встановлювати внутрішню політику, і будь яка держава, яка узгоджує двосторонні відносини із такою країною, не може вдаватися примусу щодо зміни політичного курсу, втручаючись у внутрішню кухню держави, наприклад у виборчий процес до парламенту, до міських виборів чи інше. Однак, винятком може стати загроза міжнародній безпеці чи порушення прав людини в країні, що може дати можливість іншим державам накласти санкції чи обґрунтовано прийняти рішення про гуманітарне втручання виключно після голосування та затвердження відповідних дій в ООН.

4. Принцип юридичних рамок. Всі двосторонні договори, які укладаються чи будуть укладені між країнами зобов'язані відповідати нормам міжнародного права. Основні юридичні документи, які регулюють двосторонні зносини закладені у Віденській конференції про дипломатичні відносини 1961 року. Закріплення договорів міжнародним юридичним правом дає гарантію, що такі угоди будуть стабільними та передбачуваними, тим самим підсилюючи їх юридичну силу на міжнародній арені.

5. Принцип гнучкості та адаптації. Відносини мають здатність видозмінюватися під впливом різних чинників та факторів, таких як політичні, економічні чи соціальні. Принцип гнучкості дозволяє адаптуватися державам до будь-яких зовнішніх викликів відповідно. Країни також можуть змінювати умови співробітництва чи скасовувати відносини за потребою, в рамках своїх встановлених договорів [95].

Розпочати досліджувати характеристику двосторонніх відносин варто із книги «International Relations» 2017 року написання та при аналізі короткої анотації про неї, можна дійти до висновку, що в ній були закладені основи міжнародних відносин, як вони працюють, які їх складові, тощо. В цій книзі є хронологія створення міжнародної системи та її розвитку. Закінчується вона

тим, що формуються певні логічні висновки про те, що міжнародні відносини мають здатність адаптуватися до певних подій, через що їх називають безкінечною мандрівкою відкриттів [68]. Однак, ця книга має розширену версію під назвою «Foundation of International Relations» 2022 року. Ця книга є продовженням першоджерела, в ній фактично розкриваються різні теми, які так чи інакше впливають на систему міжнародних відносин в хронологічному порядку. В ці теми входять: питання раси, колоніалізму, статі, глобалізації, навколишнього середовища тощо. Тобто, вона є більш всеохоплюючою, більш структурованою та надає чіткіший аналіз міжнародних відносин [66]. На базі двох книжок можна виокремити головні характеристики двосторонніх відносин шляхом проведення порівняльних рим. Спершу під дослідження припадуть головні тези з книги, яка була написана в 2017 році:

1. Характеристика відсутності наддержавної влади. Якщо розглядати двосторонні відносини, то вони працюють в моделі, де не існує цілісної центральної влади. Це означає, що країни самостійно уповноважені визначати та притримуватися норм та правил через взаємовигідні договори. Ця характеристика є основою для глибшого розкриття в наступній.

2. Характер білатеральності. Двосторонні відносини, в цьому випадку, описані через паралелізм із невеликою спільнотою, в якій сім'ї є відповідником до держави, і які взаємодіють одна з одною шляхом торгівлі та встановленням правил для неї. Такий тип відносин ґрунтується на угоді за власним бажанням без вимоги безумовного виконання, проте в рамках двосторонніх відносин, ці договори мають бути обов'язковими до виконання. В цій характеристиці ключовим є те, що вона є механізмом реалізації до попереднього визначення.

3. Юридичне зобов'язання. Тезис характеризується тим, що підписані договори, угоди, обов'язки тощо, юридично розповсюджуються виключно на сторони, які були задіяні в підписанні.

4. Характер автономності та суверенітету. Кожна із країн, яка вступає в двосторонні відносини, залишає свій суверенітет та верховенство

права на своїй території, інший учасник такого виду відносин позбавлений можливості втручатися у внутрішні справи іншої, до того моменту, поки це не перешкоджатиме чи не впливатиме їхнім внутрішнім інтересам [67, с. 57-67].

Внаслідок аналізу книги, що була написана в 2022 році, можна виокремити наступне:

5. Двосторонні зносини та історичний розвиток:

- Двостороння інтеракція розвивалася суміжно із появою перших національних країн як спосіб врегулювання конфліктів між ними.
- Найстаріші двосторонні договори були сфокусовані на зменшення воєн та налагодження торговельних стосунків між підписантами.
- Після завершення Другої світової війни між країнами виникла багатополарність, тобто, в світі розпочався процес появи міжнародних організацій, однак, не зважаючи на це, двосторонні відносини залишилися основою для стратегічного партнерства між країнами.

6. Головними акторами двосторонніх відносин є держави. Однак, потрібно виокремити дипломатів та лідерів цих держав, як основних учасників договорів. Варто зазначити також торгівельні компанії, бізнес-центри, які визначають та допомагають встановлювати торговельно-економічні відносини між країнами. Міжнародні організації також можуть бути дотичними до двосторонніх відносин, наприклад в якості рефері в суперечках між сторонами, які є учасниками тої чи іншої організації.

7. Баланс сил та дипломатія як спосіб регулювання двосторонніх відносин. Ця характеристика означає, що сильніша країна може визначати динаміку двосторонніх зносин, маючи змогу нав'язувати правила гри для слабшої країни. В свою чергу дипломатія, шляхом переговорів, укладанням союзів в сфері оборони та різних угод, допомагає державам співпрацювати між собою. Такі речі як арбітраж та перемовини допомагають врегулювати суперечки між країнами мирним шляхом.

8. Місце двосторонніх відносин в глобальній площині. Дана характеристика направлена на розуміння того, що двосторонні зносини

існують в межах більш масштабної міжнародної сцени, яка опирається на принципи міжнародного права. Основи двосторонніх норм, що регулюють міждержавну взаємодію були закладені Вестфальським мирним договором у 1648 році. І, навіть в рамках міжнародних організацій, таких як ООН чи НАТО, двосторонні договори є основою взаємозв'язку між країнами.

9. Економічний фактор як основа біполярності. Це означає те, що економічна співпраця є основою для такого типу відносин. Кожна пара країн, яка вступає у двосторонні відносини підписує угоду про вільну торгівлю між ними, яка визначає тариф на мито, квоти та торгові пільги. Санкції також можуть бути як один із методів впливу між країнами в рамках двосторонніх відносин [65, с. 8-22].

Опираючись на дану інформацію, варто підкреслити, що у версії книги 2017 року, основна характеристика звертає увагу на суверенітет, верховенство права кожної із країн, та на тому, що між державами нема центральної влади, прирівнюючи їх до сімей, які самостійно встановлюють правила, без втручання третіх сторін, тощо. Натомість в книзі 2022 року, в характеристику входить значно ширший спектр чинників, який впливає на дію двосторонніх відносин. Тут більше факторів, які допомагають ґрунтовніше зрозуміти як встановлюються такого виду відносин, хто є головними акторами, і як двосторонні відносини працюють в рамках глобальної системи міжнародних відносин.

Тому, після проведеного аналізу характеристику двосторонніх відносин, потрібно проаналізувати їх форми через які вони діють:

- в межах міжнародних відносин, двосторонні, реалізуються як різновид взаємозв'язку виключно між двома незалежними країнами та ці контакти ґрунтуються на дипломатичних зв'язках, які націлені на досягнення спільних цілей;
- в дипломатії біполярність визначає встановлення офіційної дипломатичної співпраці шляхом відкриття посольств, різного роду візитів, починаючи від президентів, закінчуючи міністрами, заступниками міністрів

чи резидентами, підписанням угод та проведенням переговорів на рівні керівників держав;

- в економіці двосторонні відносини мають складову економічних торгівельних угод, інвестицій, обміну технологіями та розширення спільного ринку товарів;

- технічний аспект в співпраці такого типу включає в собі обмін знаннями, реалізацію інфраструктурних проєктів, спільний початок підготовки кваліфікованих робітників, тощо;

- культурна складова є як доповненням до двосторонніх відносин, тому що на базі обміну освітніх програм чи культур між країнами, легше встановити взаємопорозуміння [18, с 63-70].

Для підкреслення розуміння що таке двосторонні відносини, варто їх порівняти із багатосторонніми, щоб наглядно зрозуміти суть такого типу відносин між державами [див. Додаток А].

Зважаючи на дані таблиць варто виокремити переваги та недоліки кожного виду відносин. Розуміння переваг двосторонніх відносин пояснюються швидкістю прийняття рішень, яке значно вище ніж в багатосторонніх відносинах. Це знаменує собою більшу ефективність вирішення ситуативних проблем між сторонами, а також меншу кількість бюрократії у вигляді оформлення незліченної кількості паперів. Щодо недоліків можна сказати, що двосторонні відносини вразливіші до зміни внутрішніх політичних курсів однієї зі сторін, що може негативно впливати у подальшому.

Однак, охарактеризувавши переваги багатосторонніх відносин, наголошується на тому, що міжнародні організації, які знаменують собою мультиполярність заточені на вирішенні більш глобальних проблем, які можуть стосуватися або певного регіону, або всього світу. Також кількість учасників дозволяє робити їхні затверджені рішення більш правозаконними. Та, менш розвинені країни мають вищий потенціал для просування своєї зовнішньої політики шляхом участі в коаліціях з іншими державами в рамках

міжнародних організацій. Але ті переваги, що були приведені до прикладу мають за собою приховані недоліки у вигляді довшого терміну прийняття рішень, так як чим більше країн знаходиться в одній організації, тим більше існує варіативність різних думок та планів щодо вирішення тих чи інших проблем. Обсяги бюрократії також значно збільшуються, що ускладнює погодження між сторонами. Та, хоч малі держави мають вищий потенціал показу своєї сили чи ініціативності в таких організаціях, все ж, більш потужні держави часто ігнорують слабших за себе [24, с. 6-8].

Для приведення повного аналізу характеристики, принципів та основ двосторонніх відносин, варто дослідити думки вітчизняних науковців, дипломатичних діячів, які в тій чи іншій мірі давали комплексне визначення такому виду відносин. Одним із перших, роботи кого можна дослідити – Гуменюк Борис Іванович, Надзвичайний і Повноважний Посол України, доктор історичних наук, професор, в його книзі: «Слово – зброя дипломата», де є змога на базі написаного сформулювати картину про двосторонні зносини. Ця книга є відображенням думок Бориса Івановича, як професійного діяча, в якій він розповідає своє бачення про сучасні проблеми України та міжнародних відносин, також в ній існують авторські думки щодо реалізації їх вирішення. Таким чином, в книзі можна виокремити наступні позиції:

- Принципи двосторонніх відносин, у трактуванні Бориса Івановича, ґрунтуються на взаємовигоді, рівноправності суб'єктів та дипломатичних вирішеннях конфліктів.

- Характеристика полягає в комплексному підході, який враховуватиме економічні, політичні та культурні питання. Також в характеристику входять динамічність, тобто адаптація до сучасних викликів та інноваційність, яка дозволить використовувати нові методи у дипломатичній діяльності.

- До основ двосторонніх відносин можна додати стратегічне партнерство, як можливість формування довготривалих альянсів на базі спільних цінностей. Гнучку систему в переговорних процесах, яка дозволить

швидше знаходити компроміси та уникати конфлікти. І також культурну дипломатію можна вважати важливою частиною основ двосторонніх зносин, так як культурні обміни можуть бути інструментом для встановлення тісного контакту між країнами [4, с. 99-122].

Тобто, проводячи паралелі між визначеннями принципів, характеристики, основ двосторонніх відносин між іноземною літературою та джерелами з України, висновок трактує, що головні тези збігаються. Усюди культурна дипломатія фігурує як основа відносин, гнучкість, здатність нівелювати конфліктні ситуації входять до характеристик в обох випадках, і насамкінець, основи рівності, балансу сил, взаємоповаги закладені в принципи.

Отже, на базі аналізу можна провести висновок, що двостороннє співробітництво є взаємодією двох держав в площині глобальних міжнародних відносин. Цей контакт ґрунтується на принципах міжнародного права та має свої певні форми шляхом яких він може ефективно реалізовуватися в рамках двосторонніх угод між країнами, а також має свою певну характеристику, яка чітко встановлює межі та можливості реалізації такого виду відносин. Та що найважливіше, то підсумок того, що двосторонні відносини мають більшу ефективність в плані вирішення дипломатичних, військових, економічних, культурних чи інших сфер міжнародної діяльності на противагу від багатосторонніх відносинам, які більше сконцентровані на глобальних проблемах. Цей тип відносин допомагає країнам швидше приймати рішення між собою, так як для підписання угод не потребується третя сторона, тим самим стратегічна потуга обох країн, шляхом взаємовигоди буде реалізована спокійніше та легше.

Та, на основі цього підрозділу можна акцентувати увагу на розвиток «особливих відносин» між США та Британією, як один із, чи не найкращих, зразків двосторонньої взаємодії держав впродовж не одного сторіччя.

1.2. Зародження та виклики взаємовідносин двох держав.

Дослідивши складову двосторонніх зносин, доречно сконцентруватися на конкретному прикладі такого типу стосунків між державами. Та щоб охарактеризувати приклад, варто розглянути з чого вони почалися.

Точкою відліку зародження англо-американських відносин можна вважати війну північноамериканських колоній за незалежність з 1775 по 1783 роки. Без проведення ґрунтовного аналізу конфлікту, доцільно вказати на причини цієї війни:

1. Гербовий збір, який був впроваджений британським урядом на американських колоніях у 1765 році. Мету гербового збору можна трактувати як бажання оподаткувати колонії, в діяльність такого закону підлягали ліцензії, обмежений друк газет, паперу, тощо, задля контролю товарообігу на території колоній та накопичення бюджету Британії для погашення боргів після Семилітньої війни [56].

2. Заборона королем Георгом III розширювати території колоній за межами Аллеганських гір. З причини того, що король не бажав, щоб його колонії здобували ресурси, які можна було там знайти, і які можна було би використовувати для розвитку поселень, а паралельно з цим, щоб вони не закріплювалися на нових територіях було введено заборону дослідження нових земель [2, с. 72].

3. Кривава різанина в 1770 році. Ввечері 5 березня в Бостоні відбулася сутичка між звичайними моряками та підмайстрами, які почали закидати британських військових сніжними кульками. В результаті сутички було вбито 5 цивільних громадян, що започаткувало недовіру до англійських солдатів серед інших мешканців цього міста [27].

4. Бостонське чаювання 1773 року. Цей акт, який відбувся 16 грудня став останнім каталізатором для війни за незалежність. Він був проведений, як реакція суспільства на «Чайний закон» для Ост-Індської компанії, яка могла продавати чай для американських колоній вдвічі дешевше, ніж це було

раніше. Внаслідок, колоністи проникли на борт човнів компанії та знищили приблизно 45 тон чаю шляхом перекидання за борт.

Ці причини поклали початок до відмежування колоній від британської корони. Фактично, це призвело до того, що північноамериканські колонії започаткували континентальні конгреси, перший із яких відбувався з 5 вересня по 26 жовтня 1774 року. На ньому були представлені делегати із 12 колоній, серед представників можна виокремити майбутнього президента США Джорджа Вашингтона. Результатами цих зборів стало обговорення проблеми пов'язаної із Англією, включаючи всі вище названі причини, для майбутньої війни, і було винесено на затвердження бойкотування англійських товарів, які ввозилися на територію колоній [9, с. 604-613]. Паралельно із цим почалися формуватися військові дивізії. Другий континентальний конгрес, який збирався в умовах війни з 1775 року по 1781 рік перебрав повноваження центральної влади, а також виніс на весь загаль про стан війни та про створення спільної армії колоній. Очолив ці війська Джордж Вашингтон [3, с. 257-261].

Щоб розширити розуміння проблематики дослідження важливо звернути увагу на рішення, які були прийняті в ході цієї боротьби, а саме Декларація про незалежність, яка була ратифікована 4 липня 1776 року II Континентальним конгресом. Аналізуючи текст декларації можна дослідити наскільки якісно був написаний цей документ. Конгрес, опираючись на закони Бога, наголошував на тому, що всі люди є рівними, що Творець наділив кожному людину правами та свободами, що уряди є вторинним компонентом для надання народові підтримки цих прав та свобод. Відповідно до цього в декларації Велику Британію описано як ту, що зловживає правопорушеннями перед громадянами, в тексті чітко описано про кожен перешкоду з боку короля Англії перед американськими колоніями. В результаті Декларації було вписано, що США володіють правом самостійно вкладати союзи з країнами з якими забажають, самостійно можуть і будуть визначати зовнішню торгівлю, тощо. Наділені можливістю оголошувати

війни за своєї потреби, і робити інші справи, які США, як незалежна держава, матиме за бажанням реалізовувати. Та що Сполучені Колонії мають обірвати будь-які політичні зв'язки із Британією [5]. Тобто, з цього моменту остаточно з'являється розмежувальна лінія, що колонії не збираються коритися Королівству, і що невдовзі на світовій арені з'явиться нова країна. Ця подія і вважається відліком початку англо-американських відносин.

Проводячи подальше дослідження періоду війни між країнами, варто звернути увагу на одну ключову битву, яка визначила майбутній результат – битва під Йорктауном в 1781 році, під час якої військові колоній розгромили британську армію. Внаслідок цього англійські військові вже не мали сил на продовження бою, через що їм довелося покинути поле бою в якості переможених. Завдяки цьому, фокус між американцями та британцями перейшов з військового фронту до дипломатичного. Майданчиком для переговорів стала Франція, як нейтральна зона між цими сторонами. Зазначається, що британці одразу не бажали погодитися закінчити війну та визнати незалежність американців. Новина про поразку з боку англійців під Йорктауном ледь не спричинила в Британії переворот, коли по країні проходили заколоти проти діючої влади. В результаті цих заколотів до уряду прийшов лорд Шелберн, який хотів досягти миру із колоніями, однак не хотів визнавати їх незалежність. Також він та його уряд розглядали мир із колоніями як можливість зближення із Францією, Іспанією та Нідерландами, тому створювалися стратегії про розробку альянсу шляхом сепаратного миру з Францією [120].

З цього моменту першою офіційною міжнародною конференцією між США та ВБ вважається Паризький договір 3 вересня 1783 року, коли країни після довготривалих дебатів, складної ситуації, коли британська сторона відмовлялася визнавати колонії незалежними, але економічні проблеми в Англії після війни колоній за незалежність та факт того, що британські вороги допомагали американським військовим все ж впливали на зміну думок англійців, і Британія пішла на значні поступки перед американцями. Та

перспектива торгівлі із новою країною теж додавало сподівання для уряду лорда Шелберна, що це рішення піде на користь Англії. Між американцями та англійцями було узгоджено 10 статей [112], серед яких можна виокремити наступне:

- Британія остаточно та без відмов визнає свої колишні колонії незалежними територіями від британської корони.
- Визначаються кордони між країнами, Королівство передає в підпорядкування США Північно-Західні території, а саме: Массачусетс-Бей, Делавер, Род-Айленд, Планації Провіденс, Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Нью-Гемпшир, Пенсільванію, Меріленд, Вірджинію, Північну Кароліну, Південну Кароліну, Коннектикут та Джорджію. Відповідно претензії Британії на ці території були зняті [121].
- В одній із статей США отримали право на риболовлю в Гранд-Бенксі біля Ньюфаундленду та в затоці Святого Лаврентія.
- Були вирішені питання боргів США перед Англією.
- Вимагалось лояльне ставлення до громадян Америки, які під час війни підтримували бік британців.
- 8 стаття договору визначала, що і американці, і британці мають повне право вільно пересуватися човнами по річці Міссісіпі.
- Також договір встановив, що війна має закінчитися «чисто», тобто, без грабунків, вивезення майна та без додаткових жертв з боку англійців.
- В разі революцій в Америці чи Британії, будь-яка із територій цих країн, яка в ході революції може потрапити в руки іншої країни, опісля буде повернута її першопочатковому власнику.
- І остання стаття, 10, визначала, що на ратифікацію цього договору дається час у шість місяців від дати його підписання [64].

Ратифікація з боку США відбулася 14 січня 1784 року, а з боку Британії 9 квітня цього ж року.

Офіційною датою встановлення повноцінних дипломатичних зносин між Америкою та Англією можна вважати 1 червня 1785 року, коли посланник Джон Адамс з боку Сполучених Штатів Америки, передавав вірчі грамоти Королю Георгю III. Та через те, що вже нічого не може бути змінено, Король звернувся до Джона Адамса зі словами, що він (король), був тією останньою особою в Королівстві, хто погодився на відмежування колоній від британської влади, однак, що він буде першим, хто знаходитиме можливості для встановлення стосунків зі Сполученими Штатами [107].

Наступним кроком до налагодження тісних взаємовідносин сторін та для вирішення питань, які не були розглянуті повноцінно під час Паризької конференції, між США та Англією було підписано Джейську угоду в Лондоні 19 листопада 1794 року. Цей документ є договором про дружбу, торгівлю та мореплавання, який мав на меті запобігати усім суперечкам між сторонами, які стосуються мореплавства та торгівлю. В цьому документі представниками США, в частості, головний суддя Штатів Джон Джей, з іншого боку, Його Величність призначив своїх уповноважених представників в обличчі Вільяма Віндема та барона Гренвіля. Внаслідок чого сторонами було представлено договір, який складався із двадцяти восьми статей, серед яких можна виділити наступні:

1. У першій статті зазначено про ініціювання міцного та непохитного миру між Королем Британії, Його Наступниками та Нащадками та США, і відповідно це рішення розповсюджується та має юридичну силу і на звичайних громадян цих країн.

2. Стаття 2 голосить, що Британія зобов'язується вивести усі свої війська з території США до 1796 року згідно з мирним договором. Усі військові, які не бажатимуть покинути території Сполучених Штатів Америки, мають скласти присягу перед народом Америки.

3. Стаття 3 передбачає, що громадяни США, піддані Британії та корінне населення індіанців наділені правом вільного перетину кордонів країн, окрім Гудзонової затоки. Також дозволено вільна торгівля між

сторонами. Ніякі мита не мають стягуватися внаслідок цього. Індіанці також не платитимуть жодних мит, однак товари, які будуть знаходитися в тканинних мішках або великих упаковках не будуть вважати як такі, що належать їм, так як такі речі не притаманні їхній культурі та розвитку.

4. Стаття 9 регламентує, що громадяни Америки, які мають власність в домініонах Британії, а також піддані Британської Корони, які мають землі на території США, продовжуватимуть володіти цими землями.

5. Будь-які борги осіб із однієї з націй не можуть бути конфіскованими ні в якому разі, ні у випадку війни, ні у випадку національних розбіжностей, відповідно до статті 10 [104].

6. В статті 13 погоджено, що будь-яке судно громадянина США зобов'язане бути допущеним та гостинно прийнятим в усіх портах і гаванях Британських територій в Ост-Індії. Та тільки на період війни між Британією та іншою територією будуть вводитися обмеження на пересування човнів.

7. Якщо на судні однієї зі сторін будуть знайдені товари, які доставлятимуться ворогу іншої держави у випадку їхньої війни, цей човен буде затриманий через справедливу та обґрунтовану підозру на такі товари, однак, якщо після перевірки нічого не буде знайдено, судно буде відпущене на волю, відповідно до статті 17.

8. В статті 22 зазначено, що будь-яка зі сторін позбавлена правом карати або санкціонувати будь-які акти помсти проти іншої за якісь скарги про травми чи збитки, допоки іншій стороні не буде надано заяву із офіційним підтвердженням цих доказів.

9. Стаття 23 визначає, що військові човни сторін будуть привітно прийняті в портах іншої, а їхні офіцери та весь інший екіпаж проявлятимуть повагу до закону, уряду та порядку країни, в якій вони перебувають.

10. Стаття 26 передбачає, що у разі розриву цього договору між Королівством та Сполученими Штатами, будь-який громадянин із сторін, який проживатиме на території однієї із країн, то це право залишатиметься за ним, якщо за людиною не буде спостережено ніяких правопорушень.

11. Заключає цей договір 28 стаття, в якій регламентовано, що перші 10 статей цього договору є постійними без конкретного терміну закінчення дії, а наступні, окрім дванадцятої, мають обмеження за своєю тривалістю в межах двадцяти років, починаючи з дня обміну ратифікаційними грамотами сторін [29].

США ратифікувала цей договір 14 серпня 1795 року, Британія 28 жовтня 1795 року.

Також у травні 1796 року було доповнене уточнення стосовно третьої статті договору [15]. Та на такому вкрай важливому документі, країни переходили у ХІХ століття.

На початку нового століття економіка США дуже залежала від ресурсів Європи, тому Англія та Вашингтон почали налаштовувати торгово-економічні рейки для обміну товарів, які були необхідні для сторін, наприклад з Британії до Штатів завозили промислову продукцію, а назад, з Америки в Англію возили бавовник та легку промисловість [11].

Паралельно із цим, між Британією та Францією відбувалися протистояння під час Наполеонівських битв (1779-1815), через що страждали інтереси Америки, так як ці країни боролися за блокування один одному торгових шляхів із Сполученими Штатами. Ці суперечки призвели до війни з 1812 року по 1815 рік між британцями та американцями, так як були порушені морські права США з боку Королівства. У даній війні важливо підкреслити, що відбувалося під час неї. Очевидним стає те, що ця війна розорювала обидві країни, насамперед Сполучені Штати, у яких безпосередньо ускладнилось економічне становище після втрати ключового економічного партнера.. Також сторони використовували індіанців один проти одного, даючи їм зброю. Однак, через складні економічні проблеми сторони почали формувати свої делегації для перемовин, з боку Америки за стил перемовин знову сів вже вище названий Дж. Адамс, а також були присутні А. Галлатін, Г. Клей та інші. З боку Англії були Г. Гоулберн, Дж. Гамбір та В. Адамс. Переговори між командами почалися 8 серпня 1814

року [111]. Не зважаючи на складний процес перемовин, та на те, що дві основні причини початку війни між країнами не були вирішені, а саме – порушення нейтральної навігації з боку Королівства та їх ураження по американським морякам [119]. Однак напередодні Різдва цього ж року сторони підписали договір, який відновив політичні кордони між Америкою та Британією, а також було призначено комісію з визначення кордонів для вирішення подальших територіальних суперечок і було встановлено мир з індіанськими поселеннями на кордоні між країнами [99]. Також наслідком договору було те, що були створені домовленості про скасування міжнародної рабовласницької торгівлі, що надало США та ВБ спільну мету [126]. Насправді цей договір можна вважати започаткуванням «особливих відносин» між країнами, так як він визначив майбутню співпрацю між країнами в сфері економіки, військової співпраці та дипломатії.

На додачу до попередньої угоди та до відкриття поняття «особливих відносин» між країнами можна сказати про Пакт Раша-Багота (1817) та Конвенцію (1818), які завершили невирішені питання флоту в районі Великих озер та остаточного розподілу кордону в штаті Міссурі між США та Британською Північною Америкою (Канадою). Ці угоди проєкціювали послаблення дипломатичної напруженості між країнами та показали серйозні наміри на відновлення довоєнних відносин [87].

Наступним кроком для зближення можна вважати, коли в Іспанії проходила революція, і коли колонії цієї країни бунтували проти влади, США в свою чергу, будучи країною, яка на той час ще не була достатньо могутньою, країною, яка втомилася від воєн та від колоніальної експансії з боку Європи, починає думати над тим, щоб стати нейтральною державою у майбутніх сутичках, які будуть на території Латинської Америки, так як вони не бажали витратити свої ресурси на військові суперечки. Таким чином 2 грудня 1823 року в Конгресі США була проголошена декларація, яка мала назву «доктрина Монро», в якій було сказано, що Америка приймає принцип невтручання у справи країн Європи до того часу, поки це не зачіпатиме

інтереси самих американців [1]. Цим документом Америка очікувала з боку Європи, що вони не продовжуватимуть свою колоніальну експансію в Західній півкулі, і якщо з боку європейських країн буде проявлено будь-який акт спроби контролю націй на цих територіях, це буде розглядатися як ворожі дії проти США [74].

Важливо серед цього те, що Британія в цей період часу паралельно була стривожена ситуацією в Іспанії та виступала проти захоплення влади в Європі країнами Священного союзу. Хоч і офіційно між США та ВБ не було ніяких договорів, все ж, Англія підтримала прагнення Вашингтону, яка дала визначення, що Латинська Америка тепер є їхньою сферою впливу, і таким чином Британія підтримувала їх в цьому шляхом забезпечення захисту нових незалежних держав в цьому регіоні своїми морськими силами, які переважали на той час серед інших європейських держав [6].

Головна риса між стосунками країн для цього сторіччя залишається їх невизначеність та повернення до попередніх образ, невирішених територіальних питань договорами, що були підписані між країнами раніше. Так, коли на кордоні між США та Канадою, в районі Мен-Нью-Брансвіка в 1838 році зросла напруга між етнічними групами, то це спричинило до протистояння, під назвою війна Арустука. Ця сутичка підняла напруження між англійцями та американцями [82]. Таким чином обидві сторони знову були вимушені сідати за стіл перемовин для встановлення нового договору в 1842 році. Цей договір має назву Вебстер-Ешбертонський. Цей документ в собі містить 12 статей. І ця угода визначила розподіл спірних територій між Англією та Штатами, також було домовлено встановити кордон по лінії через Великі озера до Лісового озера. Були узгоджені питання про повноцінне припинення работоргівлі із територій Африки та була встановлена тогочасна екстрадиція правопорушників з однієї країни, яка перебувала на території іншої [30]. Це був ще один крок для нівелювання тих невирішених питань, які не були промовлені в попередніх угодах.

Не варто забувати про розширення економічного співробітництва між країнами, яке розпочалося в 1820-х роках, що зближувало країни між собою. Позиція нейтралітету США в Кримській війні (1853-1856) сприяла для британських інтересів під час цієї війни, тим самим це збільшувало взаємопорозуміння між країнами.

Черговим викликом для англо-американських відносин є Громадянська війна в Америці з 1861 по 1865 роки. Проводячи аналіз британської позиції стосовно цієї війни, можна виокремити, що уряд Британії намагався утримувати нейтралітет в цьому питанні, так як Королівство не бажало виступати на стороні будь-якої із позицій, тому що в британців були свої інтереси в конфлікті. Перший інтерес базувався на тому, що англійці досі бажали, щоб їхня колишня колонія не розвивалася. Вони все ще не хотіли, щоб Америка набувала своїх автономних рис, відокремлюючись від Британії. Другий інтерес полягав в тому, що не дивлячи на усі намагання конфедератів залучити британців на свій бік, тим самим ще більше послаблюючи Штати, Англія не бажала вступати у війну, так як англійців не приваблювала довгостроковість цього конфлікту, тому обидві сторони вкладали колосальні зусилля на те, щоб залучити британців саме на свій бік, однак, тут можна додати про основний інтерес, який все ж утримував англійців в статусі нейтралітету [84, с. 28-30]. І цей інтерес ґрунтувався на торгівлі із обома сторонами. Ця війна давала можливість Англії проводити торгівлю, як із Сполученими Штатами, так і з Конфедерацією, відповідно на своїх умовах. Однак, якщо провести більш детальний аналіз, то можна сказати, що саме в цій війні, як ніколи, передовим зусиллям налагодження встановлених стосунків виступала дипломатія.

Та для того, щоб дипломатія була ефективною, мали статися серйозні зворушення для її використання. Тому, потрібно проаналізувати Блокаду Півдня з боку Півночі. Вона стосувалася як наземних шляхів, так і морських, коли човни Півночі інспектували кожне судно під нейтральним прапором, яке направлялося до Півдня, і навпаки. Таким чином Штати перекривали

можливість Конфедерації продавати свою бавовну для Англії. Це становище почало розповсюджувати в думках британців ідею про те, щоб вступити у війну на боці конфедератів, однак уряд Британії все ще не наважувався робити таких поспішних дій [117, с. 27-32].

Справжньою подією, яка могла би втягнути Британію у війну на боці Конфедерації стала справа «Тренту», британського контрактного поштового судна, який перевозив на своєму борту Джеймса Мейсона та Джона Слайделла, які були політичними діячами та непересічними особистостями з боку конфедератів. Американці, які мали можливість інспектувати нейтральні судна, зупинили його 8 листопада у Багамському каналі своїм військовим човном під командуванням капітана Вілкса. При перевірці човна було виявлено прибічників Конфедерації, тому капітан без жодних вагань полонив їх. Важливо зазначити, що капітан діяв без узгодження керівництва з Вашингтону, і ніхто із державних діячів не знав про ці дії. Однак, коли ця інформація розповсюдилася між американським та британським соціумом, то це спричинило до піднесення національного духу та радощів від перших, і до негативних думок в бік Штатів та зародженнями більш серйозних намірів брати участь в Громадянській війні проти них, в других відповідно. Ситуацію потребувала негайного вирішення, тому що настрої англійського народу були дедалі жорстокішими проти американців, однак уряд Англії все ще не квапився із висновками, і він вимагав від Штатів негайного повернення в'язнів та човна на територію Англії.

Негативне ставлення англійців до США підбурювало мовчання з боку Лінкольна. Однак, після хвилі національного піднесення, конгрес Америки зібрався для того, щоб тверезо оцінити всю серйозність ситуації. Паралельно із цим британський Прем'єр-міністр Палмерсон активно спілкувався із посланником США в Британії Чарльзом Адамсом, який не мав офіційних вказівок від свого уряду, через що не міг доцільно та раціонально відповідати співрозмовнику. Тому весь цей період, поки відбувалася мовчанка, Адамс активно листувався з представниками уряду і 19 грудня він надав офіційну

відповідь британському міністру закордонних справ графу Расселу, що капітан Вілкс діяв самостійно, без прямих вказівок з боку уряду США. Ця звістка передалася від Рассела до британського посла в США лорда Лайонса, який тепер же мав наказ вимагати від Вашингтону не вибачення, а повноцінне пояснення стосовно того, що Вілкс діяв несанкціоновано.

Найбільш активним діячем у вирішенні цієї справи з боку Америки був секретар Лінкольна – Вільям Сьюард. Саме він найбільше докладав зусиль на те, щоб переконати своїх колег, що цю ситуацію варто вирішити негайно. Таким чином, коли Кабмін США зібрався на Різдво, щоб надати відповідь вимогам Британії, вони прочитали листи з боку Англії, та це навіть мало враження на Лінкольна та сам Кабмін, однак ця дискусія ні до чого не призвела. Проте зусилля Сьюарда наступного дня нарешті переконали уряд, і телеграф негайно був відправлений Лайонсу, а від нього до Рассела. Одразу ж була надрукована відповідь Сьюарта і в газетах. У відповіді він розглядав та доповнював пункти міжнародного права, акцентуючи увагу на тих пунктах, які є дієвими, та на тих, які не дуже, наголошував на минулі стосунки між націями, та в решті решт, прийшов до висновку, що хоч Мейсон і Слайделл є воєнною контрабандою та США має повноваження на їх арешт, все ж Вілкс зробив помилку, коли не доставив «Трент» разом із пасажирями на огляд в порт. Таким чином судно та в'язні негайно будуть передані Англії. Ця відповідь задовільнила британський уряд, тому Велика Британія вважає інцидент закритим, хоч не погоджується із деякими твердженнями Сьюарта. Таким чином це послабило настрої Британії вступати у війну на боці Конфедерації, не дивлячи на те, що все ж серед британських політиків були особистості, які симпатизували конфедератам [16, с. 203-243]. Однак, залишалось не закрите питання про блокаду з боку Півночі, але уряд Лінкольна активно почав переконувати англійців в тому, що блокада є важливою для завершення війни та об'єднання Штатів.

Отже, таким чином можна перейти до закінчення цієї війни, і зробити головний висновок по позиції Британії в ній. Офіційно уряд Англії був в

статусі нейтралітету, Королівство проводило торгівлю із обома сторонами, однак попередні образи, нові загрози, як от блокада Півдня чи ситуація з «Трентом» сіяла між англійців та, що важливіше, серед уряду Британії зернинки сумніву і більш конфедеративні погляди. Поки Вашингтон боровся за своє існування, за свою демократію, за емансипацію, яку розносив Лінкольн, то в цей час Англія боролася в собі за існування цієї демократії в середині своєї країни. До останнього Британія вірила у перемогу Півдня, в першу чергу через певну схожість в своїх ідеях, з одного боку це британський консерватизм та аристократія, ідеї, які завжди непривітні до нових ідей в уряді Британії, з іншого це ідея консерватизму, яка також була за збереження тих традицій, які були в Америці до громадянської війни, тому, головними темами англійських газет під час цієї війни було навколо питання рабів. Ідеї Півдня про те, що раби мають лишатися рабами місцями відлунювалися в головах англійців. І коли до них доносилися новини про захоплені міста Півдня армією Півночі, подекуди не вірили цим новинам.

Однак після падіння Саванни, віра в Південь майже зникла серед британського народу. Внаслідок цього, британці вивчили новий урок – урок про розвиток демократії Штатів. Коли війна в США підходила до завершальної стадії, в Англії проводилися парламентські вибори, та хоч серед новообраних не було багато «друзів» для Півночі, все ж прихильники Півдня втрачали свої позиції, що не могло не давати привід утіхи для Адамса. І в 1867 році Велику Британію охопила низка реформ, яка більш демократизувала країну, зменшуючи та обмежуючи силу аристократії.

Тому, Громадянська війна закінчилася тим, що Штати зберегли свою незалежність, продовжили свої ідеї демократії, змогли залишити британців на своєму боці, а не на боці ворога. В свою чергу, Англія винесла для себе окремі висновки. Вони переосмислили свої державотворчі ідеї, перейнявши модель демократії Америки на свій лад, і також з свого боку зробили так, щоб «особливі стосунки» між країнами будувалися та підтримувалися в правильному боці [17, с. 280-305].

Зазначається, що між країнами не було закрито усі спірні питання опісля громадянської війни в Америці. Насправді у Штатів були певні претензії до Великої Британії. Ці скарги мали назву – «Претензії Алабами», вони мали характер скарг навколо морських тем, які накопичилися під час та після громадянської війни. Головна суперечка була зосереджена навколо судна «Алабама» Конфедерації, який був побудований на території Англії, і який використовувався проти Штатів як торговий есмінець [19]. Також питання точилися навколо розграбування штату Алабама тими ж конфедератами та бажання США відновити свої можливості прибережного риболовства поруч із Канадою та Ньюфаундлендом, і також американці бажали володіти островом Сан-Хуан. Таким чином сторони зібралися у Вашингтоні, щоб обговорити усі питання та укласти договір. Цей договір має 43 статті, а також 3 правила. Для того, щоб не аналізувати повний зміст кожної із статей, варто розглянути тільки першу статтю, а також 3 правила. І перша стаття сформована таким чином, що якщо будь-яка із сторін в цьому врегулюванні суперечки не погоджуватиметься із звинуваченнями, то ця справа буде передана на розгляд міжнародного арбітражу, який складатиметься із 5 арбітрів з представників наступних країн: представник Італії, Швейцарії, Бразилії, а також відповідно США та ВБ. І тепер щодо правил:

- В першому правилі зазначено про те, що нейтральні уряди повинні бути обачними, щоб запобігати озброєнню чи оснащенню в межах своєї юрисдикції будь-якого човна, яке воно має обґрунтування вважати призначенням для плавання чи ведення війни проти держави, з якою перебуває в стані миру.

- Друге правило не дозволяє, щоб країни, які воюють, використовувати свої порти як базу та дислокацію для військово-морських операцій проти іншої.

- Третє правило стосується прояву належної обачності у своїх власних портах та водах, та, що важливіше, осіб, які перебувають на їх

території, а також запобігати будь-яким порушенням вищеназваних обов'язків [118].

Таким чином, Англія не погоджувалась із деякими пунктами укладеного Вашингтонського договору в 1871 році, передала справу до арбітражу.

Арбітраж був зібраний 14 вересня 1872 року в мерії Женеви, внаслідок якого суд присудив США компенсацію в розмірі 15.5 мільйонів доларів США золотом за шкоду, яка була завдана судном Конфедератів за підтримки нейтральної Англії [123]. Також були вирішені і інші претензії, таким чином острів Сан-Хуан був переданий США, Штати також отримали доступ до риболовлі в прибережних водах Канади, взамін американські води мали бути відкриті для канадських риболовів [124].

Цей арбітраж а також Вашингтонський договір не лише зміг врегулювати стосунки Англії та Америки, а і дали змогу започаткувати більш врегульоване право стосовно нейтральних країн, та безпосередньо самого поняття арбітражу, саме ця подія і цей договір стали ґрунтом для подальших ініціатив по всьому світу.

Отож, проводячи підсумок по цьому підрозділу, варто підкреслити, що становлення відносин між країнами був доволі довготривалим та важким процесом. Країни, які почали налагоджувати стосунки після здобуття незалежності США, впродовж наступного століття намагалися забути попередні образи, паралельно встановлюючи більш тісні зв'язки. Усі намагання підкріпити взаємозв'язок договорами, статтями, іншими формами дипломатії, впродовж всього часу перекривалися новими загрозами співробітництва. Певні суперечки, невеликі війни, громадянська війна США, всі ці події доводили стосунки між Англією та Америкою до точки кипіння.

Однак титанічні зусилля тодішніх представників урядів обох держав намагалися утримувати стосунки в правильному руслі. Саме XIX століття можна характеризувати таким, яке започаткувало «особливі відносини» між державами. Саме тут створювалися договори, які охоплювали різні сфери

діяльності країн, починаючи від економіки, закінчуючи судноплавством, врегулюванням морських сил, тощо. Ті правила, ті статті, які писалися в цей період, мали вплив не лише на конкретно ці дві країни, а й на інші, і не лише в цій хронології часу, а й в майбутньому. Тому можна сказати, що ХІХ століття для країн закінчилось позитивно, так як країни припинили ворогувати, і почали займатися своїми внутрішніми справами, тим самим концентруючи свою увагу не на зовнішню політику, а на внутрішню.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЇ ВІДНОСИН МІЖ БРИТАНІЄЮ ТА США В ХХ СТОЛІТТІ: НОВІ ЗАГРОЗИ ТА ПОТЕПЛІННЯ СТОСУНКІВ

2.1. Перша половина ХХ століття: політика ізоляціонізму США та консервування стосунків.

ХХ століття – період колосальних змін, важких потрясінь та божевільних викликів. Це час, коли кожна країна світу переосмислювала

свою внутрішню та зовнішню діяльність, шукаючи правильну модель своєї політики. Виключенням не стануть і США разом з Британією.

Початок століття для Америки розпочався розширенням своїх інтересів на Центральну Америку, в частості на Карибський басейн та Тихий океан. Американці шукали шляхи реалізації своїх планів в цьому регіоні. Попередні угоди, які уклалися між Вашингтоном та Лондоном дещо заважали реалізовувати ідеї, тому перед Америкою постало питання вирішити проблему новою угодою.

Насправді, коли аналізується документаційна база між країнами на початку ХХ століття, то увага звертається на те, що вона була доволі продуктивною завдяки Теодору Рузвельту, тому що саме за його правління були запропоновані та реалізовані ініціативи спільного вирішення проблем між націями. Сенат США продумав механізми договору, який би замінив попередню угоду стосовно цього регіону, який був підписаний між країнами в 1850 році та мав назву договір «Клейтона-Булвера». Повернувшись назад у часі та зробивши невеликий аналіз договору можна дійти до висновку, що він стосувався того, що США в пошуках перевізних шляхів для торгівлі через Центральну Америку мали з'єднати свої атлантичні та тихоокеанські простори побудувавши канал через річку Сан-Хуан-де-Нікарагуа та озера Нікарагуа і Манагуа. Такі плани входили в розріз до територіальних прагнень Великої Британії в межах їх протекторату Москіто, майбутнім заселенням Белізу та контролем острова Бей. Тому країнами було домовлено висунути представників з обох боків, щоб вирішити непорозуміння та знизити напругу між державами документальною базою. З боку Америки було відправлено Джона М. Клейтона, держсекретаря США, а з боку Великої Британії – сера Генрі Літтона Булвера, члена найпочеснішої таємної ради Королеви. Сторони між собою узгодили 9 статей, однак для фактичного розуміння ситуації важлива виключно перша [33]. Ця стаття акцентувала увагу на тому, що країни встановлюють між собою домовленість не окупувати, не колонізувати та ніяк не впливати на Нікарагуа, Коста-Ріку або будь-яку іншу країну

Центральної Америки, та, забігаючи наперед саме через цей пункт договору підпадав під критику в обох державах, тому що Клейтон і Булвер були різних поглядів стосовно таких рішень [60].

Повертаючись до послання, яке придумав Сенат США, то воно містило прохання про допомогу будівництву суднового каналу для з'єднання Атлантичного та Тихого океанів в районі Панами. Цей договір був укладений в 1901 році та має назву Пакт Гея-Паунсфоте, і містить в собі 5 статей. Найважливіше серед усього є те, що новоутворений канал буде втілений за такими самими принципами як і Суецький канал, тобто з ідентичними засадами та проєктуванням. Цей канал буде відкритий для кожного, незалежно від раси та нації. Жодні бойові дії не можуть блокувати канал та проводити військові дії поруч з ним, та інше [71]. Не зважаючи на те, що певні умови договору не зовсім привітно були зустрінуті американцями, все ж, тим не менш, цей договір підкріпив тісні стосунки між Америкою та Англією, показавши, що ці нації можуть і будуть покращувати свої «особливі відносини», а також Британія остаточно визнає панування США в своєму регіоні.

Якщо аналізувати події в Азії на початку століття, можна звернути увагу на японсько-російську війну та дослідити в ній важливі моменти для англо-американських відносин. Проводячи дослідження цієї війни можна сказати, що Британія була на стороні Японії в цій війні, так як це обмежувало вплив Росії. Паралельно з цим, США після війни з Іспанією розширили свої володіння в регіоні Тихого океану, забравши собі Філіппіни, тому для них було важливо забезпечити спокій в цьому регіоні, а морська потужність Японії загрожувала не лише Росії, а потенційно і США. Через що в 1905 році за дорученням Рузвельта до Токіо було відправлено військового міністра Вільяма Говарда Тафта. Тафт в свою чергу зустрівся з прем'єр-міністром Японії графом Таро Кацура 25 липня 1905 року. Їхня бесіда складалася із трьох частин. Перша стосувалася японських інтересів на Філіппінах. Питання вирішилось таким чином, що Кацура запевнив американців, що Японія не

має ніяких агресивних планів стосовно даних територій та управління на них повністю віддається під протекторат США. Друге питання стосувалося Східної Азії загалом. Кацура заявив, що задля того, щоб в цьому регіоні підтримувався мир, то між Японією, США та Великою Британією має бути повне взаємопорозуміння. І третє питання було стосовно Кореї. Японія також у серпні попросила Рузвельта стати посередником у російсько-японському конфлікті [61].

Ця зустріч була дуже важливою для англо-американських відносин по тим причинам, що це зміцнило дипломатичні відносини між країнами, до того це підтримало існуючий статус-кво в Східній Азії, що було на користь як США, так і ВБ. Посилення тристороннього альянсу між вище названими трьома країнами, спільна координація інтересів в регіоні довели, що Королівство та Сполучені Штати готові за посередництва Японії підтримувати мир та стабільність в Східній Азії.

Необхідно закцентувати увагу ще на тому, що не дивлячи на те, що США дотримувалися своєї політики ізоляціонізму та не проявляли ніяких інтересів в справі Європи, між Вашингтоном та Лондоном зростало розуміння, що обидві держави однаково зацікавлені у підтримці стабільності в Атлантиці, тим самим зміцнюючи відносини перед I Світовою війною.

Першим серйозним розколом між урядами США та ВБ можна вважати Першу світову війну. Аналізуючи джерела можна зрозуміти, що на початку війни США дали чітку відповідь, що їхня країна не готова вступати у військові конфлікти Європи. Вудро Вільсон наголошував своїм громадянам, що вони повинні дотримуватися суцільний нейтралітет в цій ситуації. Однак, до свого втручання в даний конфлікт, Америка віддавала повну перевагу Британії та Франції, тим самим Вільсон відмовився накладати ембарго на торгівлю із воюючими країнами, так як розумів, що це принесе великі доходи для США. Але, такі дії швидко виснажили грошові запаси союзників, через що Лондон та Париж змушені були просити у Вашингтона кредит [113].

Не можна сказати, що такі дії підкріплювали стосунки між ВБ та США, до того варто звернути увагу на розбіжність ідей щодо миру між урядами. Коли британці в 1916 році почали говорити про мирні переговори, вони наголошували на тому, що Німеччина має програти, також наголошували на тому, що німецький мілітаризм має бути повалений, тобто, що автократія німців повинна бути змінена. Це в розріз йшло ідеям Вільсона, який бажав виступати як посередник в цьому плані. Його ідеї миру базувалися на тому, що війна має закінчитися нічиєю, тобто повинен бути мир без перемог. Англійцям зрозуміло що, така позиція не сподобалася, так як такий мир вони розцінювали як поразку. Однак, економічна потужність Америки дала зрозуміти, що якщо хтось не згоден з ідеями США, то може забути про економічну підтримку від них. Тому між Вільсоном та Ллойдом Джорджем виникало безліч непорозумінь [86, с. 7-80].

Такі розбіжності не могли тривати вічно, тому що експансивні ідеї Німеччини все ж дісталися і США. Після того, як німці в 1917 році оголосили про поновлення своїх морських атак, а також, паралельно до цього, коли надіслали телеграф Мексиці із пропозицією вступити у війну на боці Німеччини, дали зрозуміти американцям, що їхній нейтралітет починаючи з цього моменту завершується, так як це суперечило їх впливу в Центральній Америці. Через що, Вудро Вільсон був вимушений піти на надзвичайно важкий крок та оголосити війну Німеччині. Він звернувся до свого уряду та громадян навесні 1917 року. Кожне слово промови Вільсону давалось складно, але він акцентував увагу на тому, що світ має бути безпечним для демократії. Говорилося про те, що американці не проти німецьких громадян, вони проти німецької автократної влади. Вільсон наголошував на тому, що США не має намірів забирати, завойовувати, домінувати, керувати, тощо. Америка була готова воювати за вільні народи, за права і виступали захисниками людства. Таким чином Штати офіційно приєдналися до війни на боці Антанти в 1917 році. Їх мета була завершити автократію Німеччини та зупинити розширення військово-морських доктрин для запобігання загрози

такого виду зброї, тому вважається, що Лондон та Вашингтон нарешті спільно могли протистояти ворогу, хоч і з різними ідеями в своїх урядах, проте згуртовано [25, с. 8-11].

Якщо проаналізувати Версальський мирний договір, який був підписаний учасниками війни по її завершенню, буде сказано, що він дещо заклад «холодні» настрої у відносини Америки та Британії. Причиною тому стало, що не зважаючи на те, що Вільсон був згоден його підписати, все ж Конгрес виступав проти, так як така дія перечила політиці ізоляціонізму та невтручання в події Європи. Саме через це США надавали перевагу більше двостороннім відносинам з країнами, аніж брати участь в новоутвореній Лізі Націй після завершення I Світової війни [108].

20-ті роки XX століття ще більше розмежовували відносини між державами. Головним наслідком завершення I Світової війни стала загроза розширення морських доктрин провідних країн. США, як країна, яка проповідувала демократію та ідею свободи по світу, боялася, що це може спричинити нові суперечки. Тому, Конгрес Америки в 1921 році запросив дев'ять країн для обговорення скорочення військово-морських сил та ситуації на Далекому Сході. Серед запрошених країн були два головні конкуренти Штатів у морській доктрині – Японія та Велика Британія. Між країнами, так званою «п'ятіркою» – США, ВБ, Японією, Італією та Францією встановлювався тоннаж військових човнів, Америка та Сполучене Королівство вимагали більшого тоннажу собі, так як вони були активними в Атлантиці та Тихому океані [114]. Країни також домовилися не розширювати свої привілеї в Китаї. Ця угода в принципі дозволила США та ВБ укласти угоду про обмеження морських озброєнь, що на деякий період часу зупинило гонку озброєння, а також сприяло стабільності в Тихоокеанському регіоні.

Однак, не варто забувати про борги Британії перед Америкою після завершення I Світової війни. Впродовж 20-х років XX століття між країнами проводилася велика кількість дипломатичних дискусій щодо умов повернення боргу.

Піком ізоляції США від світу, вважається період Великої депресії, економічної кризи, яка прокотилася по всьому світові, не оминувши і саму Америку. Це період, коли скоротилися виробництва заводів, рухнули валютні фонди, біржі, тощо. Не дивлячи на те, що США та ВБ намагалися спільно взаємодіяти задля стабілізації світової економіки, все ж ці країни в певній мірі діяли на користь власних інтересів. Цей економічний крах змусив Америку розбиратися у внутрішніх справах, що розв'язало руки нацистським та фашистським рухам в таких країнах як Німеччина, Японія, Італія, які обіцяли витягнути країни із кризи, тим самим узурповуючи владу. І всі дії, які мали би ставитися під сумнів з боку США, такі як, до прикладу, окупація північно-східного Китаю Японією в 1931 році, вторгнення Італії в Ефіопію в 1935 році, а також німецький експансіонізм в Європі, все ж були проігноровані Америкою. Через що відносини між Сполученими Штатами та Великою Британією в цей період можна вважати кризовими [102].

Крапкою в розколі дій між країнами перед II Світовою війною поставила Мюнхенська угода в 1938 році. Ця угода провела надто серйозні та характерні паралелі між Америкою та Королівством. Поки перші займалися відгородженням від занадто загрозливих подій, інші в свою чергу намагалися проводити миротворчу політику. І саме Мюнхенська угода була такою. За її результатами Велика Британія та Франція мали відмовитися від гарантії незалежності Чехословаччини і не заважати Гітлерівській Німеччині окупувати цю країну. ВБ не маючи іншого варіанту, вважаючи, що на цьому ідеї захоплення Європи Гітлера можуть закінчитися, погодилися на цю домовленість. Цей крок знову ж показав, наскільки віддаленою є Америка від цінностей Європи [75].

Таким чином, поки в Європі розгоралася в повному масштабі II Світова війна, Америка досі намагалася боротися із наслідками Великої депресії. Однак, коли Німеччина вторглася в Польщу в 1939 році, Рузвельт скликав Конгрес для перегляду Закону про нейтралітет, щоб дозволити країнам, що воюють (але виключно для Великої Британії та Франції) закупівлю

боєприпасів. Після падіння Франції в 1940 році, Рузвельт, за підтримки громадськості, надіслав ресурси США на порятунок британців. Він наказав військово-морським силам поповнити британські дивізії. Згодом у вересні, після того, як новообраний прем'єр-міністр Вінстон Черчилль звернувся до Рузвельта з проханням замінити есмінці, які були потоплені внаслідок морських воєн проти Німеччини, то після того як президент погодився на це прохання, було передано 50 застарілих есмінців на 99-річну оренду восьми британським військово-морським базам у Західній півкулі [44]. Це стало тільки початком зближення цих націй знову.

Цього ж року, на своїх президентських виборах Рузвельт обіцяв утримати Америку у непотрібній для них війні, наголошуючи на тому, що він не має ніяких намірів відправляти своїх громадян у чужі війни, однак додавав те, що Сполучені Штати повинні бути «великим арсеналом демократії», тим самим допомагаючи Великій Британії. І саме в цей час Черчилль звертався із словами, що якщо американці дадуть їм інструмент, то вони закінчать війну, але його країна не має стільки коштів, щоб розрахуватися за всю зброю одразу. Таким чином виникла необхідність в реалізації проєкту по тому, щоб дозволити союзникам купувати американську зброю на правах оренди, внаслідок цей план мав назву «ленд-ліз» [58].

Після цього, в 1941 році було підписано Закон про ленд-ліз, який дозволяв президенту США допомагати тій країні, яку він вважає життєво необхідною для своєї країни. Цей закон, в першу чергу, був націлений виключно на Велику Британію. І не дивлячи на те, що згодом ленд-ліз почали отримувати і інші країни, яких налічувалося понад 40, все ж більша частка йшла саме до Британії [59].

До вступу Америки в II Світову напругу лишається небагато часу, однак дійсно важливі кроки для поліпшення та реорганізації «особливих відносин» між Штатами та Королівством уже почали реалізовуватися. Після підписаного ленд-лізу, президент Рузвельт та прем'єр-міністр Черчилль 14 серпня 1941 року зібралися на борту військово-морських суден, які стояли

на якорі в затоці Плацентія, в Канаді, та спільно оголосили заяву в принципах національних політиках своїх відповідних країн, на яких вони ґрунтують свої надії на краще майбутнє для світу. Ця подія була названа Атлантичною Хартією, яка не була як офіційний документ, а радше просто як заява країн, в якій вони визначали право народів, свободи слова, рівності прав та обговорювали світ після придушення нацистської влади [22].

Також вони визначали, що держави мають відмовитися від застосування сили, натомість мали би працювати колективно у сферах економіки та безпеки. І цю заяву, історики вважають як прецедентом та першими кроками для створення майбутньої Організації Об'єднаних Націй (ООН) [97]. Тому цю заяву можна вважати як поновленням в повному обсязі дипломатії та співпраці між країнами.

Коли в 1942 році американського генерала Дуайта Д. Ейзенхауера було призначено як верховного командувача, він мав взяти на себе відповідальність як командувача Європейським театром дій армії США, через що змушений був прибути до Великої Британії. Починаючи з цього моменту, американці та британці, не зважаючи на свої національні перепалки, почали свої спільні тренування та планування наступальних операцій проти ворога. Цього ж року було сформовано об'єднаний штаб, який почав розробляти план форсування протоки Ла-Манш. Впродовж наступних декількох років об'єднані війська проводили ряд операцій проти Німеччини, паралельно готуючи масштабну операцію про входження союзницьких сил на територію Франції. Сама реалізація кампанії почалася в 1943 році та мала назву «План Д» або «Нормандська компанія» [41, с. 8-19].

Відповідно до цього плану союзницькі сили мали висадитися на п'яти пляжах: Юта, Голд, Сврд, Джуно та Омаха за підтримки повітряно-десантних сил Америки та Британії. Наслідком цієї операції було те, що не дивлячи на важкі умови, надзвичайно сильний опір з боку Німеччини, дисконунікацію між військами, низьким подальшим спорядженням, збройні сили союзників на чолі з американцями та

британцями змогли укріпитися в Шербурі та Канах, що закінчило «Нормандську операцію» і дало поштовх для спільного визволення Північної Франції та Парижа від нацистів [35].

Отож, II Світова війна для країн почалася по-різному, однак, за допомогою спочатку дипломатії, коли Британія домоглася випросити в США допомогу зброї як наслідок було підписано ленд-ліз, опісля ця фаза перейшла до прямого втручання американських сил на боці союзників та Британії проти Німеччини та її союзників, коли ті почали загрожувати американським інтересам. І з того моменту Королівство та Штати почали спільно проводити безліч морських, сухопутних та повітряних операцій для стримання ворога, та спільного його знищення.

Не зважаючи на те, що офіційним завершенням II Світової війни варто вважати акти підписання капітуляції від Німеччини 8 травня 1945 року та від Японії 2 вересня цього ж року, все ж в цей період було організовано дві головні конференції, які підбивали підсумок війни та майбутній розподіл переможених країн. Першою такою конференцією стане Ялтинська, яка була проведена з 4 по 11 лютого 1945 року.

В ході цієї конференції лідери трьох країн, а саме: Франклін Делано Рузвельт, президент Штатів, Вінстон Черчилль, прем'єр-міністр ВБ та Йосиф Сталін, керівник СРСР обговорили розподіл Європи після війни та план капітуляції Німеччини. Ця зустріч була створена для того, щоб США змогли залучити СРСР в закінчення війни із Японією, розподілити сфери впливу Німеччини та дипломатичною змогою обмежити поширення червоних по Європі, однак ніякого це результату не дало, і в майбутньому американці критикували Рузвельта за м'яку позицію до Сталіна під час цієї конференції. Однак, що було ще ключовим, так це те, що ці 3 країни обговорили майбутнє створення ООН, та процедуру голосування в її Раді Безпеки [42].

Таким чином, коли ООН виникла 24 жовтня 1945 року, очевидним стало те, як США та Британія притримувалися спільних ідей стосовно нового світопорядку. Проводячи аналіз попередньо викладеного матеріалу,

можна зрозуміти, що обговорення такого міжнародного майданчика для врегулювання миру вже давно існував серед ідей, як в американських елітах, так і в британських. Під час війни ці дві країни, а також разом із СРСР, як країни Великої трійки намагалися створити такий інститут. І якщо Америка та Британія дотримувалася ідентичності в своїх поглядах, тобто, бажали запобігати новим можливим війнам шляхом переговорів, мали спільні ідеї щодо стримання ворога, тощо, що собою знаменує справжні «особливі відносини», коли дві країни думають однаково, спілкуються між собою та підтримують спільний інтерес, то СРСР в цьому питанні притримувалася виключно своїх цілей. Очевидно те, що США та Королівство певним чином зробили поступки для комуністів, так як вони теж вважалися переможцями у II Світовій війні, і таким чином, вони думали, що зможуть утримати експансіоністські рухи червоних на Європу, однак цього не сталося [101].

Тому, світ уже готувався до нової загрози в обличчі комуністичної навали, і найбільшим їм противником були Лондон та Вашингтон. Підкріплювалася небезпека з боку радів промовою Сталіна 9 лютого 1946 року про неминучість війни між Сходом та Заходом. І коли в 1946 році Гаррі Трумен, президент США, запросив колишнього прем'єр-міністра Вінстона Черчилля до Вестмінстерського коледжу у Фултоні, той охоче погодився, так як він вбачав у цьому можливість вплинути на думку громадян Америки [109].

Щоб не проводити аналіз повної промови, можна охарактеризувати по ній один загальний висновок. Черчилль звертався до народу Сполучених Штатів Америки, до народу власної країни та народів інших країн без офіціозу, а виключно за власним бажанням. Розпочав він свою основну частину із того, що підкреслив усю потугу та міць демократії Америки. Розповідь стосувалася звичайних громадян Штатів та Королівства, які гідно захищали свої домівки, він окреслив, що ці будинки потрібно захищати від війни та тиранії і в подальшому. Було окреслено всю важливість новоутвореної ООН та ключову роль в ній США. І коли аналізується

найважливіша частина цієї промови, то наголошується на його словах про те, наскільки Америці та Британії необхідно спільно протистояти новим загрозам. Черчилль вказав на те, що США має оборонну угоду із Домініоном Канада, яка так віддано прив'язана до Англії. Тому він звернув увагу на тому, що угода такого типу має розповсюдитися по всій Британській Співдружності з повною взаємністю. І що така модель не перешкоджатиме діям ООН, а лише навпаки допомагатиме, так як спільні сили демократії будуть протистояти загрозам [110].

Тож, промова переходила до ключового висновку. В ньому Черчилль окреслив про падіння тіні на території, які були освітлені нещодавньою перемогою над нацистами. Цією тінню він назвав Радянську Росію, яка почала розширювати своє домінування від Штеттину на Балтиці до Трієсти на Адріатиці. Цим висновком він охарактеризував нове поняття – «залізна завіса», яка означала, що Америка, Британія та інші демократичні країни мають спільно протистояти новій загрози в обличчі СРСР. Всю важливість цього протиборства він почав проповідувати для американців, тим самим підкреслюючи всю необхідність «особливих відносин» між ними [14].

Та поки Європа була поглинута економічною кризою після війни, Америка намагалася створити певний механізм по відновленню економіки цих країн, що приховувало за собою розширення впливу США на Європейському континенті. Такий механізм мав назву «план Маршалла», який був підписаний в 1948 році, і важливим є те, що найбільше коштів з нього пішло виключно на Британію, а саме 26% від загальної суми, розміром в 15 мільярдів доларів США, підкреслюючи всю важливість цього острова для Америки, до того Англія тепер підпадала під розширений вплив американців, що йшло на користь «особливим відносинам» [8].

Не дивлячи на деякі проблеми в англо-американських відносинах в обличчі деколонізації колоній Англії та замороження обміну ядерних технологій США, що не подобалося англійцям, все-таки країни змогли спільно вирішити ці проблеми.

Вся важливість співпраці між країнами в цей період підкреслюється новим викликом. Після того, як Британія, США, Франція та СРСР розділили територію Німеччини між собою, частина Берліну була також поділена на дві частини. Та ділянка, яка належала Союзникам була анклавом серед тієї Німеччини, яка належала радам. Тому, коли в Берліні Союзників почалася нестача продовольчих продуктів, Королівство та Штати спільно почали реалізовувати механізм передачі їжі на ті землі, так як сухопутним шляхом це було зробити неможливо через заборону комуністів. Тому, впродовж 1948-1949 років ці країни готувалися до поставок їжі шляхом повітря. Коли операція була проведена успішно, то вона стала символом єдності цих країн перед обличчям радянської агресії [20, с. 8-35].

Наступним кроком до узагальнення «особливих відносин» між країнами стануть дві знакові події, які перейдуть до створення НАТО. Перше, це Брюссельський договір (1948), коли Франція, Британія та країни Бенілюксу підписали угоду про об'єднану оборону під назвою Західноєвропейський союз. Метою цього союзу було показати Америці, що Європа має наміри об'єднатися, і що американці також можуть до них приєднатися, підсилюючи амбіції оборонної потуги європейських країн [31]. Паралельно із цим США, ВБ та Канада таємно проводили дослідницькі переговори стосовно механізмів оборони проти СРСР. Коли в Чехословаччині відбувся переворот комуністів, то було запущено процес для об'єднання Європи, в обличчі Франції, Британії, Нідерландів, Норвегії, до яких приєдналися США та Канада, і яке закріпилося Північноатлантичним договором в 1949 році, і це об'єднання отримало назву – Північноатлантичний альянс (НАТО) [46]. Що стало прецедентом для входження Америки у сферу впливу в Британію, не тільки в економічну галузь, а й у військову.

Отже, характеризуючи висновок, можна сказати, що перша половина XX століття принесла для англо-американських відносин надзвичайно нестабільний стан, який випробовував на міцність та надійність стосунки

країн. Не дивлячи на різні політичні небажання Америки втручатися у справи Європи, не звертаючи увагу на певні розбіжності між американськими та британськими поглядами, велику кількість економічних випробувань для Англії та багато іншого, країни довели, що вони вміють та можуть спільно протистояти викликам. Дві Світові війни закріпили військову можливість для спільних вирішень конфліктів, новоутворені організації ООН та НАТО підкреслювали дипломатичні, економічні та оборонні зв'язки і схожість в ідеях країн. Також нова загроза гонки озброєнь, розподілу впливу в світі, та інше, довели, що країни готові до спільного його вирішення. Видно, що в першій половині ХХ століття Америка все більше забирала під себе сфери впливу не тільки Англії, а й інших демократичних країн, щоб вони не підпадали під вплив комунізму.

2.2. Друга половина ХХ століття: «особливі відносини» як шлях налагодження дружби між країнами.

В умовах Холодної війни про завершення чи припинення нових викликів не існувало і думки. Перед тим, як проаналізувати нові проблеми, потрібно звернути увагу на те, як Британія бажала на рівні із Сполученими Штатами мати свою власну ядерну зброю, проте закон США про нерозповсюдження даного виду зброї не надавав змогу Англії дізнатися та дослідити її самостійно. Тому, англійці власними силами почали досліджувати це питання, і 3 жовтня 1952 року провели перше успішне випробування власної ядерної зброї, після чого британська сторона почала переконувати Америку про відновлення «Американської співпраці в питаннях розробки атомної зброї», що все ж таки вдалося, після чого взаємовідносини між країнами поглибилися і в цьому питанні [96, с. 19-22].

Тепер можна розглянути загострення ситуації в Азії. Після того, як Корея була під окупацією Японії з 1910 року та по завершення II Світової війни, то після цього періоду Корею було розділено на дві сфери впливу – американський вплив на Південну Корею, та радянський вплив на Північну

Корею. Тобто, в Кореї фактично відбувалося протистояння ідеологій між комунізмом та демократією. Найбільш серйозним піком цього протистояння можна вважати початок 1950-х рр. XX ст. Тоді військові Північної Кореї, за підтримки червоних, почали наступальні дії проти Південної, окупаційні війська доволі швидко брали міста демократів, тому серед країн ООН виникло питання про те, що варто захищати свою ідеологію на цих теренах. Таким чином, американські війська, британські та інші, під егідою Об'єднаних сил вступили у війну, допомагаючи завершити її якомога швидше. Ця злагодженість посприяла в доведенні країнам, що їх військова міць, коли вони разом набагато сильніше та краще, ніж коли вони окремо [105].

Темп розширення та поліпшення галузей відносин між країнами був збитий Суецькою кризою в 1956 році. Ця криза розпочалася з промови президента Єгипту Гамалія Абделя Насера, який націоналізував його 26 липня 1956 року. Це серйозно вплинуло на Британію та Францію, через що вони почали шукати підтримку на Близькому Сході, щоб провести операцію в Єгипті аби Суецький канал лишався доступним для них та інших держав. Такого союзника вони знайшли, ним став Ізраїль. Ізраїль погодився стати майданчиком для розгорнутих військ британців та французів, маючи також свої певні інтереси в цьому конфлікті. Однак, військовому вторгненню не було часу розпочатися, так як втрутилася Америка, яка закликала ці три країни припинити свої дії, інакше на них будуть накладені економічні санкції. Внаслідок втручання Штатів, вони наполягали на відставці прем'єр-міністра Британії Ентоні Ідена. Це звісно вразило британців, але ця ситуація показала їм, що Америка це та країна, яка має швидкий домінуючий вплив на міжнародну арену, через що їх гнів дещо послабило, і вони, не дивлячи на втрату свого впливу на Близьких Схід, відступили [94].

Не варто оминати секретні плани та стратегії стримування впливу СРСР на інші країни Америкою та Британією. Впродовж 1950-х рр. XX ст., ці країни спільно працювали над планами виведення з ладу або повного

знищення нафтових об'єктів Близького Сходу в разі радянського вторгнення в ту частину світу. Ці плани держави нікому не розголошували з надією на те, що якщо все ж таки доведеться реалізувати утилізацію цих об'єктів, то інші країни можуть їх зрозуміти. Ці ідеї розповсюджувалися на Саудівську Аравію, а також на протекторат Великої Британії, тобто на Катар, Бахрейн та Кувейт. До того, Англія самостійно думала над втіленням цих ідей паралельно в Іраку та Ірані. І, варто зауважити, що ці плани насправді існували до каденції Джона Ф. Кеннеді, так і не реалізувавшись [40].

Новим етапом потепління відносин між країнами вважається президентство Джона Ф. Кеннеді в Сполучених Штатах та перебування Гарольда Макміллана на посаді прем'єр-міністра Британії. Саме ці два керівника держав уособлювали в собі всю велич справжніх «особливих відносин» між Штатами та Королівством.

Досліджуючи взаємозв'язок між цими політиками можна дійти до одного цілісного висновку, що Кеннеді був великим прихильником Великої Британії, і як він сам визнавав, коли його було обрано в Овальному кабінеті, то він керувався насамперед американським егоїзмом, в повній мірі, як він його бачив. Але саме прихильність до Англії допомогла йому піти на певні кроки, щоб задовольняти амбіції Королівства зайняти місце за міжнародним столом перемовин не ставлячи амбіції власної держави на другий план. І якщо аналізувати ці «поступки», можна згадати про домовленість у Нассау між Дж. Кеннеді та Г. Макмілланом 21 грудня 1962 року. Ця угода була спрямована на вирішення кризи Скайболт, коли британці зверталися до американців стосовно надання їм балістичних ракет. Відповідно до неї, США за часів Джона Кеннеді зобов'язувалася надати Британії ракети Polaris, натомість було прохання отримати дозвіл на будівництво морських баз біля Британії. Ще однієї із тем була британська ядерна стратегія, яка не дала жодних позитивних результатів, внаслідок чого Британія вирішила, що їй краще бути незалежними від американського ядерного потенціалу [54].

Та, не дивлячи на це, саме Кеннеді погодився надавати Британії власний незалежний ядерний стримуючий засіб проти комуністів, що викликало незадоволення від його колег. І як, найкращим джерелом підсумку цієї конференції стане можливо написаний лист Макміллана до своєї королеви, в якому він, хоч і без точного підтвердження інформації, але писав, що ця конференція була надзвичайно важкою, проте він гідно відстоював інтереси своєї держави задля отримання потрібних їм ракет. Однак, він також підкреслював почуття справедливості президента Кеннеді, який був готовий йти проти своїх радників на користь британських поглядів про незалежність в ядерному стриманні [21, с. 218-223].

Проте, повертаючись на декілька місяців раніше, а саме до жовтня цього ж року, коли американський літак U-2 таємно сфотографував ядерні ракетні майданчики Радянського Союзу на Кубі [34], а згодом 26 жовтня, коли британська розвідка таємно передала американцям, що ракети СРСР дійсно вже знаходяться на Кубі, то Королівство надало свою оцінку стосовно отриманої інформації і запевнила Америку, що вони погоджуються із діями США стосовно проведення блокади Куби, паралельно розміщуючи човни навколо цієї країни, а також БРБ (балістичні ракети близької відстані) аби запобігти складній ситуації [93].

І коли Кеннеді оголосив про Кубинську кризу то він неодноразово звертався до британських ресурсів та порад. Також у західному крилі Білого дому був створений секретний штаб, у якому Президент проводив розмову по гарячій лінії із Прем'єр-міністром. Ці двоє, а також британський посол у Вашингтоні Девід Ормсбі-Гор відігравали ключову роль шляхом роздумів по зупинці ядерної катастрофи у світі. На підтвердження цих слів можна дослідити розсекречену розмову цього ж самого 26 жовтня між політиками. В ході цієї розмови Макміллан розповідав Кеннеді про новоявлену думку стосовно вирішення кризи. Він запевняв, що її вирішення передбачає допомогу росіянам зберегти обличчя на міжнародній арені за допомогою зобов'язань зупинити певний вид ракет від сторони Англії та США.

Фактично, в результаті ця криза цим і закінчилася. Таким чином, тісна співпраця між керівниками двох країн, за допомогою посла, змогла зупинити надзвичайно складу ситуацію, яка могла призвести до ядерної війни. Обмін листів із подяками між Кеннеді та британськими колегами були теж одним із свідчень про те, якими мають бути відносини між політиками, і що саме такий вид відносин зобов'язані проєкціюватися на народи обох країн. Важливо підмітити, що Кеннеді у своєму офісному столі, до кінця свого життя зберігав один із останніх листів своїх колег [89].

Останнім ключовим моментом відносин країн в цей період було продовження домовленості в Нассау, яке було підкріплене двосторонньою угодою між США та ВБ, та яка має назву «Договір купівлі продажу Polaris» 6 квітня 1963 року. Це мало на меті надати можливість Британії закупляти такого виду ракети, а також розвинути багатосторонні ядерні сили НАТО. І це своїм чином заклало фундамент для тісної співпраці між країнами в сфері оборони та ядерної безпеки, якої дотримуються і зараз, хоч і у видозмінених (оновлених) її формах [79].

Але, варто розуміти, що смерть Кеннеді принесла непоправний перший крок до зміни зовнішньої політики Америки. Коли він помер, американці почали переосмислювати своє ставлення до союзників та ворогів. Це призвело до зменшення загостреної ситуації у Холодній війні, а також готовність Кеннеді розглядати британські питання, та його тісні дружні стосунки із прем'єр-міністром Британії Макмілланом довели, що ці два народи є доволі ідентичними, і що їм слід зміцнювати свої «особливі» відносини.

Та все ж, середина та кінець 1960-х років знову зробила статус натягнутості між країнами. Війна у В'єтнамі була однією із причин такої проблеми. Поки американці билися за свої ідеї у В'єтнамі, Британія намагалася розібратися в своїх економічних проблемах. І під час війни у В'єтнамі, коли Британія не бажала напряму вступати у війну через недовіру до американських стратегічних планів внаслідок чого на військових базах не

було видно британських військових прапорів, що сприймалося Америкою як символ зниження підтримки в їх бік. Також загострення стосунків між країнами посилювалося небажанням адміністрації Джонсона йти на «тісніші» стосунки, які були запропоновані з боку британської сторони [38]. Ці проблеми мали прямий вплив на взаємовідносини країн в рамках НАТО. Впродовж 1970-х років всередині цього альянсу розбурувався дискурс стосовно того чи потрібна ця організація взагалі, якщо у Америки та Європи різняться ідеї стосовно вирішення проблем у світі. І ці розколи між Америкою та Британією почали наштовхувати інші держави на те, що Королівство більше не є наддержавою [106, с. 325-328].

Однак, коли аналізується саме поняття «особливих» відносин, увага не акцентується виключно на політичних, економічних чи безпекових рішеннях. Увагу варто звертати також на зв'язки між звичайними громадянами країн. До прикладу, протягом 1970-х років, культури обох країн плавно перемішувалася. Так, на початку цього десятиліття у Британії відкрився перший ресторан «McDonald`s». Також американські пісні, бренди, товари, тощо, почали заповнювати англійські міста, а англійська культура таким ж самим чином розносилася по Америці [49]. Можна також проаналізувати розповсюдження ідей хіпі, які почали впливати певною мірою на молодь Королівства. Своєю легкістю вони знали як можна впливати на людей та заохочувати їх бути частиною субкультури [48].

Нафтова криза 1973 року сильно вплинула на світ. Її причиною стали військові дії Єгипту та Сирії проти Ізраїлю, на бік якого стали країни Заходу, в тому числі США та Британія. Внаслідок такої точки зору, арабські країни впровадили ембарго на продаж своєї нафти країнам Заходу. Переважно це ембарго було частковим, однак, для Америки та Нідерландів воно було повноцінним. З іншого боку була Британія, яка від цієї кризи страждала найменше по причині того, що мала найбільші запаси енергії з усіх країн-членів тодішнього ЄЕС, на яке було накладене ембарго, завдяки щойно відкритому нафтодобуванню в Північному морі. З часом, коли президент

США Ніксон переглядав розгортання військового театру на Близькому Сході з метою захоплення нафтових родовищ у Саудівській Аравії, Кувейті та Абу-Дабі, як останній рубіж, останню межу, то на щастя, в березні 1974 року переговори між США та цими країнами призвели до скасування ембарго. Тому, Англія та Америка спільними зусиллями координували свої дії в період цієї кризи, щоб мінімізувати її наслідки для країн Заходу, хоч ті, по більшій мірі Франція, намагалися відмежуватися від впливу США [90, с. 56-60].

Однак, не можна сказати, що англо-американські відносини ближче до кінця ХХ століття були стабільними. Не дивлячи на те, що ці країни на світовій арені були могутніми союзниками, їхні народи все більше обмінювалися своїми культурами, все ж деякі розбіжності між урядами ускладнювали та ставили на паузу посилення «особливих» відносин. Так, на початку, та в середині 80-х років були дві події, які за своїм характером були абсолютно протилежними.

2 квітня 1982 року аргентинські військово-морські сили зробили висадку в трьох милях (прибл. 4.8 км) на південь від Порт-Стенлі, столиці Фолклендських островів, які належать британській Короні. Аргентинська хунта стверджувала, що ці острови по праву належать їм, по причині близькості до материка та ознаки спадковості від іспанської імперії в ХІХ столітті. В цьому конфлікті важливо виокремити направлену допомогу американців в бік Британії. Не дивлячи на те, що Англія заперечує важливість вкладу в перемогу американців, все ж спростувати сам факт допомоги неможливо. Америка під час Фолклендської війни надала британцям надзвичайно велику підтримку, у вигляді: авіаційного палива в об'ємі 12.5 млн галонів (прибл. 47 млн літрів), боєприпасів, 100 ракет AIM-9L Sidewinder та інформацію зі своїх супутникових радарів [43]. Тобто, виходячи із аналізу, можна зрозуміти, що американська допомога під час цієї війни була колосальною і вкрай важливою для Британії та для підтримання «особливих» відносин між країнами.

Однак, якщо досліджувати ситуацію між державами далі, то в Англії проблеми не закінчувалися. Коли по країні прокотилася хвиля з ірландськими рухами, це не давало Британії спокійно існувати. В деякі моменти ірландські повстанці, в обличчі ірландської республіканської армії (ІРА), проводили терористичні акти на території Королівства задля здобуття незалежності. Одним із таких актів можна дослідити в жовтні 1984 року, коли ІРА здійснили напад із використанням вибухівки на конференцію Консервативної партії в Брайтоні, забравши п'ять британських життів та поставивши життя тодішньої прем'єр-міністерки Маргарет Тетчер під загрозу. І коли британським військовим доводилося брати участь у придушенні повстань, які прокочувалися по країні між ірландцями, які хотіли бути частиною Британії та ірландцями, які хотіли незалежності, Америка в свою чергу, не дивлячи на всі ці проблеми, всі терористичні акти, підтримували саме ту сторону, яка була за незалежність. Ця підтримка в один момент поставила під питання «особливі» взаємовідносини між Англією та США, так як Британія вважала, що Америка підтримує їх національного ворога, що значно перешкоджало розвитку стосунків між країнами [125].

Не покращувало відносини між країнами і те, що в останню фазу Холодної війни Британія все менше брала активну участь в ній, що вкрай не подобалося американцям. Та історія має властивість самоповторення і в моменти, коли вже можна думати, що настав кінець, на допомогу приходять сильна пара політиків, які наново налаштовують стосунки між країнами в правильне русло. Такою парою політиків країн вже були Вінстон Черчилль та Франклін Рузвельт, Гарольд Макміллан та Джон Кеннеді, і тепер на черзі Маргарет Тетчер та Рональд Рейган.

Їхня близькість впродовж 80-х років ХХ ст. допомогла Британії та Америці вийти зі стану ворожнечі. Вони мали спільні консервативні погляди та ідентичні думки стосовно економіки та ідей антикомунізму. Не дивлячи на розходження підходів реалізації політики, між ними існував тісний зв'язок, який зміцнював англо-американські відносини. Вони були тими державними

діячами, які змогли домовитися майже про все, і навіть завершували думки один за одним. Непохитна позиція Тетчер стосовно антикомуністичних поглядів, її підтримка ядерного стримування Британії знаходило відклик у елітних колах американців, які знову почали привітно ставитися до британців. Саме тісні стосунки між Тетчер та Рейганом допомогли країнам подолати бар'єр, який виник між країнами раніше, і, поки Рейган був проти контактів із молодими Радянськими політиками, які значно відрізнялися від старого покоління, Тетчер в свою чергу була більш привітна для знаходження зв'язків із Горбачовим, і насправді можна вважати, що саме цей крок допоміг наблизитися до кінця Холодної війни [100].

Таким чином, обидві держави шляхом того, що Маргарет Тетчер дотримувалася антикомуністичної позиції Рональда Рейгана, змогли зміцнити свої «особливі» відносини та продовжувати свій політичний тиск на комуністів. І вичерпання ресурсів в СРСР, а також початок рухів за незалежність в Польщі, «Чеська весна», Балканські рухи закінчили існування Радянського Союзу в 1991 році, а разом із ним Холодну війну, в якій США, Британія та інші країни Заходу вийшли фактично переможцями [28].

На цій події країни розпочали останнє десятиліття ХХ століття. Однак, це не означало, що світовий порядок тепер перебував в стані стабільності, навпаки, коли розпався Радянський Союз, світопорядок похитнувся, тому що відбувся перерозподіл впливу між новоутвореними країнами. Через це 1990-ті роки були просякнутими локальними війнами, в яких брали участь і США, і Велика Британія, як регулятори та як країни, які проповідують мир та стабільність.

Війна в Перській затоці (1990-1991), це, по суті, початок концентрації уваги США на Близький Схід та спроби підкорити та насадити демократію в регіоні. Операція «Буря в пустелі» – це військовий план США разом з її союзниками, серед яких були і британці, він був продуманий відповідно до збройної агресії Іраку проти Кувейту. Велика кількість військових Америки, Британії та інших партнерів по коаліції почали підготовку до звільнення

Кувейту від іракського загарбання. Саме Британія стала найбільшим партнером для США в цій операції. Союзні сили розпочали авіаційну кампанію після того, як Ірак проігнорував поставлений їм термін ООН про звільнення Кувейту до 15 січня 1991 року. Згодом, під кінець лютого цього ж року, було розгорнуто наземний штурм, який тривав менше 100 годин. Кількість жертв, через те, що Ірак не був готовий до такої блискавичної широкомасштабної операції, складав співвідношення 345:30000 (прибл.) [45].

Але, найбільш серйозним військовим протистоянням сил Америки та Британії в складі НАТО припало на Югославські війни з 1991 року по 2001 рік. Якщо аналізувати перебіг подій цих воєн, то ці країни брали найбільшу участь, працюючи над врегулюванням конфлікту та розгортанням миротворчих операцій НАТО у Боснійській війні (1992-1995). Західні країни працювали над тим, щоб припинити війну між боснійськими мусульманами та югославською армією, внаслідок війни західними країнами було нав'язане остаточне припинення вогню між сторонами, про який було домовлено в Дейтоні, штаті Огайо, США 14 грудня 1995 року [57].

Закінчення століття знаменувало участь англійців та британців в Косовській війні 1999 року. Спочатку країни намагалися допомогти завершити війну дипломатичним шляхом, вони акцентували увагу на тому, що етнічні чистки з боку Сербії по відношенню до Косово мають припинитися. Лондон та Вашингтон були ініціаторами Рамбуйєвських переговорів, які провалилися, після чого країни НАТО почали розробляти план військових дій, до яких мали б вдатися як крайня межа невиправданих дипломатичних зусиль. Ключову роль в майбутньому бомбардуванні НАТО по Сербії зіграв парламент Британії, у якому проводилися дебати щодо етнічних чисток в Косово. І не дивлячи на опозицію, більшість представників парламенту підтримали бомбардування НАТО як найбільш правильний та ефективний спосіб придушення сербської ідеї. Таким чином 24 березня 1999 року, спільні сили НАТО нанесли авіаудари по території Сербії. І хоч у країн НАТО були побоювання, що такий жорстокий метод може викликати більшу

підтримку уряду Слободана Мілошевича в Сербії, все ж у червні цього року, югославська армія, через брак можливості проводити свої військові дії погодилася на умови НАТО. І в наслідок, США та Британія спільно приділяли значну увагу гуманітарній кризі в Косово, та розробляли спільні програми по координації стосовно цього регіону [62, с. 25-33].

Проводячи підсумок по цьому підрозділу, можна сказати, що друга половина ХХ століття була цілковито охоплена великою кількістю викликів та воєн, які перевіряли англо-американські стосунки на міцність. Кожне десятиліття цієї половини то зближувало відносини, то віддаляло. Усі війни, усі конфлікти, які були за участю країн, показували, наскільки їх демократія є різною але паралельно з цим, вказували на те, що тільки тісна співпраця між урядами цих країн може принести мир та стабільність в світі. Через це можна відзначити наскільки важливою була співпраця керівників держав. Друга половина цього століття лише довела, що якщо політики, в першу чергу, можуть знайти порозуміння між собою, то відповідно до їх прикладу, порозуміння можуть знайти і їхні парламенти, народи, і в цілому їхні країни. Найяскравішими прикладами, як взірець для інших, такого взаємопорозуміння можуть бути прем'єр-міністр Британії Гарольд Макміллан та президент США Джон Кеннеді, які в кризову ситуацію змогли відкинути прагматизм своїх держав, різні розбіжності між ними і спільно знайти вихід під час Кубинської кризи. Іншою такою парою, звісно будуть прем'єр-міністерка Сполученого Королівства Маргарет Тетчер та президент США Рональд Рейган, які на політичній арені буквально були доповненням один для одного. Їхня спільна антикомуністична політика була вражаючою. Вона змогла налагодити стосунки між країнами та показала, що тільки працюючи спільно вони можуть досягати успіху. І що ті проблеми та суперечки, які були в минулому, вони повинні лишатися в минулому.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ ЕТАП ВІДНОСИН

3.1. Арена нових ризиків для англо-американських стосунків на початку XXI століття.

Щоб розкрити всю глибину аналізу англо-американських відносин в першій чверті XXI століття, останній розділ буде розділено на дві частини, в

першому підрозділі буде розглянуто усі виклики, які загрожували «особливим» відносинам між країнами. В другому підрозділі навпаки буде розглянуто ті події, які зміцнювали ці відносини, а також як на них вплинула нова гілка зовнішньої політики – «м'яка сила».

Початок століття для більшості країн світу видався надзвичайно складним. Справа не обійшла США та Велику Британію в частості. Вереснева подія 2001 року в Нью-Йорку потрясла весь світ, як нова реальія потенційних загроз для національної безпеки будь-якої країни. Ця подія показала, що навіть наддержава, країна, яка є лідером в світі, не може бути повністю захищеною від терористичних актів, які тільки почали набирати свою потужність. Наслідком теракту стала більш жорстока політика Америки стосовно близькосхідного регіону. Не зважаючи на те, що уряд прем'єр-міністра Англії Тоні Блера після ситуації 11 вересня 2001 року в США підтримав Америку та виступив проти тероризму та режиму Саддама Хусейна, а також подальша підтримка жорстокої політики Джорджа Буша, президента США щодо Іраку, все ж ця подія спричинила певне розмежування між країнами, хоча забігаючи наперед, варто зауважити, що саме Британія була найбільшим союзником під час цієї війни. Аналізуючи чому так сталося, можна дослідити одну просту причину, Британія в спробах допомогти Америці у війні, прагнула по її закінченню робити все виключно через посередництво ООН, як миротворчу та регулюючу установу, проте американці мали зовсім інші плани. Це підірвало посередницьку роль Блера між США та Європою, а також розставило межі впливу Британії на світовій арені.

Другою причиною розколу можна вважати, що не дивлячи на те, що уряд Великої Британії підтримував жорстоку політику Штатів, втім війна не мала відголосок у британському суспільстві. Критика з боку громадян до адміністрації Блера мала незворотні наслідки. Тобто, вже прослідковується наскільки різною є політика та думка суспільств стосовно ступеню жорстокості по відношенню до країн Близького Сходу. Ця ситуація певною

мірою впливала на «особливі відносини» країн, так як США все більше втрачали свого, чи не найбільшого союзника, конкретно в цьому питанні. Розбіжності у підходах щодо вирішення близькосхідної ситуації між жорстокою силою та гуманними способами американців та британців відповідно, розкривали відмінності реалізації та функціонування демократичної моделі між державами. [127, с. 67-80].

Наслідки своєї підтримки американців під час Іракської війни Британія відчула в 2005 році, коли в Лондоні, 7 липня, під час години-пік зранку відбулася серія терористичних актів з боку учасників Аль-Каїди, які були направлені на звичайних британських громадян. Ця подія похитнула британський уряд, який після таких дій почав впроваджувати більш каральні дії для мусульманського населення країни. Звичайні громадяни почали агресивніше ставитися до мусульман, атакуючи їх посеред вулиці, розбиваючи мечеті, тощо [103, с. 13-27]. Однак, для розуміння повної картини, серед цього важливо виокремити думку громадськості щодо американців та свого уряду. Очевидно, що британці звинувачували у теракті США та уряд Британії, який підтримав американське втручання в Ірак. Громадяни ВБ були переконані, що після того, як Тоні Блер підтримав Америку, то їх країна стала мішенню для терористів, що звісно послабило рейтинг уряду, а також ставило під питання англо-американські відносини.

Проблеми початку XXI століття лише тільки нарощували темпи. Наступною кризою, яка впливала не тільки на США, ВБ, на їх міждержавні відносини, а мала вплив на весь світ. Мається на увазі криза 2008-2010 років. В 2007 році Америка стала першою країною, яка відчула на собі причини кризового стану, коли на території держави настала рецесія надання кредитів в іпотеку із високим рівнем ризику, що спричинило зменшення продажу будинків. Цього ж року, криза переростає в більш глобальну сферу, а саме в фінансову, і починає виходити за рамки США. Після цього починають банкрутувати банки, але найбільший рівень економічної нестабільності припав на 2008 рік, коли в Америці збанкрутував один із чотирьох

найбільших інвестиційних банків США – банк «Lehman Brothers». Це призвело до зменшення виробництва товарів по всьому світу та падіння попиту цін на сировину, і внаслідок цього по світу зростало безробіття. Відповідно, мала статися якась ситуація, що могла би витягнути Америку та інших із цієї кризи. Важливою особою, хто подала свою ідею вирішення кризи – 74-ий міністр фінансів Сполучених Штатів Америки Генрі Полсон, який розробив власний план по порятунку США [10]. Але серед цієї наданої інформації важливо виокремити те, як вирішення економічної кризи вплинуло на англо-американські відносини. Якщо проводити аналіз по документам та діям, які проводив уряд Америки задля уникнення цієї кризи та наступних, можна дослідити Закон про реформування Уолл-стріт та захисту споживачів або іншими словами Закон Додда-Френка в 2010 році. Цей закон був націлений на ті фінансові системи, які, як вважалося були найбільш причетними до світової кризи, в ці системи входять банки, агентства та іпотечні кредитори. В законі були прописані положення про придушення нових викликів фінансової системи, були також запропоновані нові дії стосовно захисту споживачів та встановлений контроль вище названих фінансових структур [47].

В цьому законі ще варто згадати правило Волкера, яке було чи не найбільш суперечливим пунктом, тому що це правило забороняло для торгівлі цінними паперами користуватися власними коштами, а не коштами вкладників. За словами Пола Волкера, найбільшим прихильником такого правила були ті фінансові фірми, які брали на себе сумнівні фінансові ризики, і вони не мали права отримувати субсидії від держави. [26].

Відповідно, коли з'являється такого типу закон, який, по суті, починає наглядати за кожним кроком у фінансовій сфері чи за законодавством, за фірмами, керуючи як саме відбувається торгівля, інвестиція, тощо. То, внаслідок даної інформації формується висновок, що коли з'являються більш жорстокі правила, які націлені на наглядову діяльність, на керуючу діяльність над фінансами, то це не сподобається іншим державам. Таким чином, можна

сказати, що цей закон непривітно був зустрінутий британським середовищем. Він зобов'язав британські банки, якщо вони бажали співпрацювати зі США, дотримуватися підвищених стандартів капіталу та ліквідності. Багато британських банків також були вимушені підключати резерви для проведення операцій у Америці. І це загалом призвело до напруги англо-американських відносин у фінансовій сфері, так як британські банкіри надавали перевагу більш гнучкій системі вирішення кризи, а їхні американські колеги більш прямолінійній та регульованій.

Якщо досліджувати хронологію проблематики англо-американських відносин, то варто звернути увагу на війну в Лівії 2011 року. Спочатку цей конфлікт був на регіональному рівні, коли наприкінці 2010 на початку 2011 років на Близькому Сході почалися повстання проти арабських диктаторів, то ці повстання мали назву «Арабська весна», і одним із об'єктів повстань був Лівійський диктатор Муаммар Каддафі. Країни Європи та США в рамках ООН та НАТО намагалися придумати спосіб взяти участь в цих операціях, щоб звільнити Лівію від диктаторства. Однак, найбільш кризовим моментом у відносинах між Штатами та ВБ під час цих повстань можна вважати, що Америка, яка мала гіркий досвід участь у військових операціях в цьому регіоні, не бажала приймати настільки велику участь, яку бажали приймати Велика Британія та Франція. Єдине, що зробила американська сторона, це долучилася до бомбардування під назвою «Захисний протектор Unified» на початку лівійської операції [76]. Та якщо брати більш глибокий аналіз, то можна відстежити те, що Британія, в рамках НАТО, зобов'язувала Америку більш активно залучатися у військове втручання в Лівію. Та коли президент США Барак Обама погодився приєднатися до операцій, він все ж бажав обмежити участь своєї країни в них, тому більшу частину зобов'язань по польотам та бомбардуванням він передав на своїх союзників. І не дивлячи на те, що вся найважча робота виконувалася європейцями, все ж, головним куратором залишалася Америка. Але, навіть так, якби європейська сторона не лобювала питання втручання, то США навряд чи би вступили у війну в Лівії,

знову ж, оглядаючись на попередні невдалі операції в цьому регіоні [32]. І найголовніше, що такі обережні дії з боку Америки не могли безслідно пройти повз британських скептиків, яким не сподобалося, що їхній найбільший союзник не бажав залучати свої набагато більші сили в ці операції. Тому що британці звикли, що Америка в більшості своїх військових операціях, які були дотичними із британськими операціями, брали на себе всі зобов'язання, тобто, головну (керуючу) роль, а тут, під час даної війни, Британія зрозуміла, що на цей раз доведеться брати все під власний контроль. Також обмежена участь США показала, що європейські країни в рамках НАТО, без підтримки Америки мало на що здатні, що вкотре підсилювало невдоволення британців.

Американське невтручання і в стабілізації регіону опісля війни також не зміцнювало англо-американські відносини, тому що Британія дорікала Америці за те, що вони брали неактивну участь в укладенні порядку в регіоні, через що, по суті, те, що режим Каддафі був повалений, Лівія залишилася повністю відкрита для мусульманських загарбників, що в майбутньому тільки більше дестабілізувало внутрішній порядок країни.

Проте, найбільшу критику з боку громадян Британії можна прослідкувати тоді, коли колишній технічний працівник Центрального розвідувального управління (ЦРУ) Едвард Сноуден розсекретив програму масового стеження Агентства національної безпеки (АНБ) Америки в 2013 році. Це розкриття дуже гостро поставило під питання «особливі відносини» між Сполученими Штатами та Великобританією. Аргументація Сноудена опирається на те, що це зроблено не заради грошей, так як би вони стояли головними у питанні, інформація була би продана ворогам Америки, однак він це робив через те, що уряд, за його словами, надав собі такий рівень повноважень, які не мав би право отримувати. Тому він, будучи прихильником, вільного Інтернету, вважав, що оприлюднення такої інформації має стати тією прозорістю, на яку заслуговують громадяни [37].

Якщо не проводити повний аналіз того, що ж було розсекречено, варто сказати тільки те, що американські та британські спецслужби здійснювали повне стеження за громадянами, в ці методи входили: прослуховування мобільних операторів, відстежування інтернет спілкувань, відслідковування в цілому активність в інтернеті, не лише терористів, а й інших звичайних, мирних осіб. Найбільше під нагляд попали громадяни Великої Британії, що звісно ж, викликало масове обурення, що їхній найбільший союзник проводить стеження та прослуховує приватне життя не тільки терористів, а й звичайних громадян Британії, і все за підтримки британського парламенту [7]

Тобто, з цього можна виокремити головний висновок, що США, а також уряд Британії стежили не лише за тими, хто мав би бути цікавим для розвідки, а й за звичайними людьми, чиє життя не може бути привабливим для спецслужб. Ця інформація зберігалася в них, і як потім в кінці виявилось, її змогли розсекретити. Насправді, можна сказати, що США спостерігало не лише за Англією, але, найбільше якраз стеження було націлене на цю країну. Варто тільки уявити, що було в думках у британського суспільства, коли вони дізналися, що їхній союзник, за підтримки свого власного уряду збирає усю їхню персональну інформацію. І очевидно, що після таких подій, громадяни вимагали більшої прозорості у роботі спецслужб.

Переходячи ближче до сучасності, необхідно сконцентруватися, в першу чергу на Brexit Великобританії 2016 року, який вселяв певні побоювання у керівництві США та деякі негативні наслідки у відносинах Америки та Британії.

Коли у 2016 році уряд Британії оголосив про бажання вийти з Європейського Союзу (ЄС) це дуже похитнуло не тільки Європу, а й США. Проведений аналіз відповідно до попередніх розділів, дає підстави стверджувати, що Велика Британія є таким своєрідним містком у співпраці Америки з Європою. Саме Королівство давало для Штатів найбільше можливостей розповсюдження своєї політики на Європейський регіон. Як тільки Америка дізналася про ці плани, то Президент Обама мав

необачність різко висловлюватися проти цього рішення. Він стверджував, що коли Британія вийде з ЄС, то ця країна стане в останнє місце в черзі на торгівлю, що звісно же було зустрінуте із критикою в британському суспільстві. Позичії безпеки Америки та Британії також прогнозовано мали послабитися, співпраця в рамках НАТО в тому числі. Це було спричинено тим, що після того, як Англія мала вийти з Союзу, то США повинні будуть одразу перелаштувати свій фокус на франко-німецьку сторону. Тобто, якщо брати період із 2016 по 2019 роки до самого моменту, коли Британія таки залишила Союз, то прогнози були такими, що Brexit мав послабити саме англо-американські відносини, тому що Британія після цього стане менш помітною у співпраці США-ЄС, Америка таким чином фокусуватиметься на оборонних, торгових, безпекових та інших факторах більше із країнами Європи, в частості з Францією та Німеччиною, але ніяк не з Британією [39].

Не вважається, що вихід Англії з ЄС став би кінцем для «особливих відносин» для США та ВБ, фактично це просто означало, що Америка зміщуватиме свій основний фокус із Британії, як свого найбільшого європейського партнера, на інші країни Європи. Проте аналізуючи скептичні настрої, можна дізнатися, що певна ставка була на те, що Америка може втратити інтерес до регіону та повернутися до політики ізоляціонізму або повного ігнорування Європи на користь прискорення фокусу на Азію через те, що якщо Британія покине Союз, той буде не в змозі оговтатися від потрясіння та розпадеться. Але такі настрої були лише за умови, якщо Англія не впорається із завданням мирного та спокійного виходу, і якщо це не сильно вдарить по європейській згуртованості [115, с. 7-10].

Однак, якщо повернутися до 2017 року, коли президентом США став Дональд Трамп то варто зауважити, що наближається час одного з найбільших періодів напруження у «особливих відносинах» між країнами від часів ХХ століття. Це можна дізнатися з аналізу наратив, із якими Трамп прийшов до президенства, внаслідок яких можна сказати, що це був крах для ліберальної Британії, яка була м'якою у певних своїх поглядах. Ідеї Дональда

Трампа по типу: «Америка для американців», «Зробімо Америку величною знову», слова про те, що країни Європи мають віддавати більший відсоток свого ВВП до НАТО, за той, що вони і так надавали, інакше США покине цей альянс, безліч вимог до своїх союзників та інші гучні цитати з його боку прокочувалися негативом по Британії. Більшість британських політиків упереджено зустріли новообраного президента, збираючи мітинги, називаючи Трампа політиком ненависті. Лідер лібералів-демократів Тім Фаррон акцентував увагу на тому, що Сполучені Штати та ВБ мають підтримувати свої «особливі стосунки», однак побажав Терезі Мей не продавати свої національні інтереси такому негідному чоловікові, як Трамп. В Шотландії також були проведені мітинги проти расизму та Трампа в частості, коли його називали сексистом та расистом [50].

Розбіжності у поглядах щодо політики між Мей та Трампом теж не додавало впевненості до покращення відносин між країнами під час цього терміну. Тобто, можна зробити певний висновок, що Дональд Трамп в британському суспільстві та урядові, був таким собі злим чоловіком, який був проти прав на свободу, який був різким у своїх висловлюваннях, який ставив під загрозу відносини зі своїми союзниками, погрожував покинути НАТО та багато-багато іншого, що звісно тільки погіршувало ситуацію.

Процес виходу США з Паризької кліматичної угоди, яка була ухвалена в грудні 2015 року ООН про зміну клімату вкотре довів, що розбіжності між урядами Америки та Британії в цей період є колосальними. Аргументував Трамп це тим, що ця угода економічно обтяжувала Штати, тому його країна має покинути її. Насправді, не важко дослідити, що в 2017 році йому не вдалося вийти із цієї угоди, так як вона передбачала, що країна не може вийти з неї без набуття чинності в межах чотирьох років після того як країна проявила бажання це зробити. І поки всі країни намагалися скорочувати свої виробництва для того, щоб зменшити викиди теплотримувальних газів, Дональд Трамп волів, щоб його країна вийшла на більш потужний рівень в сфері енергетики [81].

Не зважаючи на те, що багато американців були проти виходу з цієї угоди, так як вони розуміли всю важливість екологічної кризи, яка насувається на світ, все ж США офіційно покинула договір в листопаді 2020 року [69].

При аналізі варто зазначити, що розбіжності між країнами в баченні стосовно Близького Сходу припинили розрізнятися. Якщо досліджувати 2019-20 роки, то повертаючись на декілька років тому, коли в 2016 році з одного боку між країнами Ради ООН (США, Велика Британія, Китай, Росія та Франція), а також Німеччина, та Іран з іншого, було підписано договір про те, що Іран зобов'язується припинити розширення своїх ядерних програм в обмін на скасування певних санкцій з боку вище названих країн. Спочатку все відбувалося спокійно, однак, коли на посту президента США вже перебував Трамп, він вийшов із цієї угоди, покликаючись на те, що вона не розповсюджується на виробництво балістичних ракет Ірану, та тих проксі-воєн, які він вів в своєму регіоні, і тому, США поновила економічні та нафтові санкції на Іран [85].

І починаючи з цього, Америка в своїх діях була необмеженою в санкціях в сторону Ірану, що не подобалося Великій Британії, яка в рамках договору скасувала певні санкції стосовно іранської нафти, через що між країнами виникали суперечки. Англії не подобалася та жорстока політика, яку ніс Дональд Трамп, такі дії дедалі більше розставляли межі між урядами країн, що тільки ускладнювало підтримання «особливих відносин». Реакцією Ірану на відношення Америки до нього не змусили довго чекати, і час від часу ця країна порушувала умови договору, що спричинило іранську ядерну кризу, коли запаси збагаченого урану перевищували ту норму, яка була встановлена, і інші країни-підписанти наполягали на їх зменшенні. Але, забігаючи наперед, варто зазначити, що коли президентом США став Джо Байден, то Америка повернулася до договору, скасувавши певні санкції, які були прийняті за часів його попередника [52].

Коли проводиться дослідження відносин країн під час пандемії COVID-19, то аналізованого матеріалу буде недостатньо для викладу англо-американських відносин через те, що країни в цей період намагалися стабілізувати свою власну економіку, яка була наближена до кризової ями через різке зниження туристичних та інших грошових надходжень до країн. Також ті обмеження, які були встановлені щодо відвідуваності та дотримання дистанцій теж ніяк особливо не впливали ні на погіршення, ні на покращення «особливих відносин», так як кожна країна боролася вирішенням внутрішніх проблем більше ніж зовнішніх.

Продовжуючи тему Азійського регіону та військової участі на ньому країн США та Великої Британії, то варто звернути увагу на відхід американських військових в 2021 році з Афганістану. США брала участь у війні із талібами в Афганістані 20 років, починаючи із 2001 року, тому президент Джо Байден пообіцяв своїм виборцям, що його країна вийде із цієї війни, тому що захоплення талібами столиці Кабула є неминучим, і що Америка не повинна ніяким чином в це вмішуватися, тому що і так дуже багато часу, коштів та людських ресурсів було на це витрачено. Таке рішення не могло пройти непоміченим, шквал невдоволення відслідковувався, знову ж, у найбільшого союзника США – Великої Британії [122]. Причиною стало те, що Джо Байден це рішення не обговорював зі своїми партнерами, і для них це була несподіванка, тому після такого неочікуваного рішення, кожна країна-учасниця цього конфлікту в швидкому темпі почала евакуювати своїх військових та цивільних громадян. Ця евакуація перетворилася на повний хаос, через те, що таліби захопили Кабул 15 серпня, і Велика Британія, в межах 13 днів терміново евакуювала близько 15 тисяч осіб в рамках операції «Пітінг». Ця евакуація не була добре організованою та спланованою, тому виникало багато тих труднощів, яких можна було уникнути при звичайному плануванні. Це спричиняло метушню із дзвінків та листів до МЗС Сполученого Королівства від громадян, які просили евакуацію

і в Лондоні не було цілісного механізму управління та нагляду над операцією, також не вистачало офіційної присутності в Афганістані, тощо [73, с. 5-30].

Такі дії та рішення з боку США глибоко закріпили образу британців, так як міністр оборони Британії наголошував, що їх країна зобов'язана вийти із Афганістану, тому що так вирішила Америка, але британські військові бажали залишатися довше. Ті афганці, які допомагали британським спецслужбам та військовим, через поспіх та хаос, не мали змогу вибратися з власної країни та отримати політичне сховище, тому що банально не встигли зібратися для цього. Також через це велика кількість афганців, які працювали на військових базах США та інших 20 років, після швидкого відходу західних військ втратили тисячі робочих місць, що спричинило економічну та гуманітарну кризу в країні. Ці рішення британський прем'єр-міністр Тоні Блер прямо та відкрито критикував, називаючи їх непотрібними та жорстокими. В самому парламенті Англії дуже часто звучала критика в бік Америки, що бувало нечасто за весь час існування відносин. Британія все більше боялася та менш довіряла Америці в плані безпеки, тому що в них не було впевненості в те, що США не покинуть їх і в інших регіонах, таких як Східна Європа чи Тайвань.

Закінчуючи підрозділ варто вказати на одну розбіжність поглядів та обсягів фінансування між країнами стосовно російсько-української війни. Не дивлячи на те, що Америка та ВБ є найбільшими партнерами в коаліції підтримки для України, все ж між політиками цих країн виникають певні суперечки, які ґрунтуються на розмірах фінансування, їх механізмах, а також на тому, що американське суспільство та керівництво держави все частіше ставить питання того, чому вони повинні допомагати українському народові.

Насправді, аналізуючи допомогу країн не вважається, що хтось проти неї чи що якась із країн не бажає допомагати взагалі, однак саме це питання чи не найчастіше ставить в глухий кут «особливі відносини» між країнами, тому що постійно на обговорення ставляться розміри допомоги, фінансових виплат чи кількості техніки. І якщо Британія впродовж періоду з 2022 року по

сьогодення активно намагається виділяти максимум зі свого бюджету, допомагає військовим із навчаннями, тощо, то Америка в цьому плані повільніша. Це знаменується тим, що США намагаються вирішувати усі проблеми одразу. Наш сучасний світ показав наскільки він є нестабільним, війна в Україні, потім війна в Ізраїлі, опісля заяви КНР щодо захоплення Тайваню, і Америка, як партнер усіх цих країн бере на себе найбільшу частку хвилювання, розподіл своїх обов'язків та їх виконання. Не варто забувати і географічний аспект, все ж для Британії Україна є ближчою, і Чорне море куди привабливіше, аніж для Америки. Тому, коли Британія виділяє свої кошти на допомогу Україні, вона часто на міжнародній арені намагається в рамках ООН, в рамках G7 чи інших важливих форумах впливати на рішення американців. Королівство намагається додатково контролювати виділення кредитних коштів з боку США до України, станом на листопад 2024 року [83]. І насправді це не те, щоб сильно негативно впливало на англо-американські відносини, але така напруженість є непотрібною.

Тому, проводячи загальний висновок по підрозділу, варто сказати, що XXI століття, насправді, є дуже хитким та нестабільним для відносин між США та Британією. Більшість із проблем, які виникали між цими країнами були сфокусовані на амбіціях Америки на Близькому Сході та британське небажання підігравати цим амбіціям. Можна помітити, як впродовж першої чверті цього століття, США намагалася показати свою присутність та важливість в цьому регіоні, однак, чим більше таких дій було, тим більше сама Америка, а також її союзники, потерпали в різний проміжок часу від терористичних атак. Ці розбіжності в моделях насадження демократії між країнами почало формувати певну лінію між ними. Британці все частіше не довіряли американцям, особливо, коли до влади прийшов Дональд Трамп. Під час його правління, хоч і «особливі відносини» залишалися на гідному рівні, все ж певні суттєві проблеми були. Каденція Джо Байдена послабила це напруження, але COVID-19 та війна в Україні не дала можливість повністю нівелювати чи забути ці

проблеми та суперечки. І якщо додавати думку стосовно перспективи поліпшення стосунків між державами, то важко щось казати, тому що, коли Трамп повернувся на пост президента США, одразу стало очевидним, що деякі із проблем в минулому можуть виринути знову, і на цей раз їх вирішити легшим методом буде важче.

3.2. Роль м'якої сили у зміцненні співпраці двох країн.

Провівши попереднє дослідження стосовно «особливих відносин» між США та ВБ в ХХІ столітті, можна дійти до висновку, що подекуди стан відносин між країнами гірше, ніж в ХХ столітті. Так як в цьому столітті пішов перерозподіл влади, всі країни стали більш американоцентричними, зник такий могутній ворог, як СРСР, і союзники в певному сенсі розслабилися та почали помилятися раз у раз, однак, таке враження може скластися лише при поверхневому аналізі. Насправді, вся механіка взаємодії країн в цьому столітті ґрунтується не лише на негативних чинниках, а й на новій для міжнародних відносин площині, новій силі – «м'якій силі».

Коли розглядається дата появи цієї сили, то варто повертатися до закінчення ХХ століття, коли після завершення Холодної війни виникла нова потреба у впливі однієї країни на іншу, у механізмі впливу, який би базувався не на військовій потузі, а навпаки, опирався би на дипломатію. На допомогу прийшов Джозеф Най, розробник теорії неолібералізму та «м'якої сили». Він почав свої дослідження ще у 90-х рр. ХХ ст., однак найбільша точка цих досліджень припала на період після 11 вересня 2001 року, коли світу було продемонстровано, що в Америці була розбита та картина непереможності та незламності, і що в безпеці США є недоліки. Тому повертаючись до досліджень Ная, можна проаналізувати рецензію Джона Айкенберрі на його книгу, і в ній було наступне визначення: «М'яка сила – спроможність держави переконувати інші країни робити те, що необхідно для першої, без застосування сили чи примусу» [51]. В іншій книзі Дж. Най стверджував, що коли ми усвідомлюємо важливу роль нашої привабливості для інших країн,

то ми платимо відповідну ціну, і цими словами Най закликав до більшого розгортання публічної дипломатії [77, с. 153-171]. Щоб не відходити від основної теми, варто тільки наголосити на тому, що «м'яка сила» це та здатність країни, яка дозволяє просувати свої цінності шляхом дипломатії та яка дозволяє вирішувати суперечки не війною, а публічною дипломатією, культурною, тощо. У «м'якій силі» визначають сім головних стовпів за допомогою яких вона працює:

1. Бізнес і торгівля.
2. Управління.
3. Міжнародні відносини.
4. Спадщина та культура.
5. Комунікація та медіа.
6. Наука та освіта.
7. Цінності та люди [92].

Тому, саме завдяки цим визначенням можна буде сформулювати цілісну картину взаємодії Америки та Британії в ХХІ столітті та нівелювати чи спростувати ті проблеми, які між ними виникали.

Коли аналізуються прояви м'якої сили, які допомагали країнам не руйнувати свої «особливі відносини», то варто почати із війни в Іраку 2003 року. Для того щоб американське та британське суспільства не ставили питання навіщо було це вторгнення, уряди країн спільно просували свої дипломатичні наративи чому вони це зробили. Використовуючи ЗМІ, такі як BBC, Fox News, The Washington Post, The Times керівництво держав намагалося звернутися до своїх громадян, щоб знайти в них підтримку своїх рішень. Найбільша інтерпретація очільників держав ґрунтувалася на трьох тезисах: що Саддам Хусейн має зброю масового ураження, що завдяки ньому розвиваються терористичні угруповання, які загрожуватимуть безпеці США та Англії, і що також, якщо створити дружній демократичний Ірак, то це може показати регіонові, що демократія це добре. Тобто, прояв «м'якої сили»

передавався через використання мас-медіа, в яких використовувалися методи розголосу своїх дипломатичних концепцій [63].

Однак, взагалі, найбільший прояв «м'якої сили» в США варто віддати кіноіндустрії, в обличчі Голлівуду тому що, саме ця студія, найбільше просуває американську ідентичність та цінності через фільми. Ще з ХХ століття, компанія тісно співпрацює із військовими та урядом США, і війна в Іраку не стала виключенням, так як екранізація американського героїзму під час цієї війни мала прибавити силу духу як американським, так і британським військовим в частості.

До прикладу можна взяти фільм «The Hunt Locker» 2008 року, який по своєму жанру є антивоєнним, однак, який чудово діяв як пропаганда вступати в лави збройних сил для звичайних громадян. Іракці в цьому фільмі зображені як злі люди, які готові були ставити під загрозу життя цивільного населення, одягаючи на них «пояс смертника», і як американські військові шкодували, що завдавали шкоду цим цивільним. І в кінці фільму, коли головний герой знаходиться вже вдома, для нього просте мирне життя стає рутиною, він ніби втратив сенс, прибираючи листя з подвір'я, тощо, однак, в паралельній сцені показують солдата, який ризикує своїм життям, але не дивлячи на це, він має мету, ціль, завдання та своє призначення. Тому, навіть антивоєнні фільми можуть стати як чудовий спосіб м'якого вирішення суспільної напруги. В результаті цих дій, Британія все ж не покинула альянс США, не зважаючи навіть на протести громадян [70].

Коли в роботі було розглянуто Лондонський теракт 2005 року, то наголошувалося на тому, що ця подія ще більше погіршила стосунки між британським суспільством та США по причині того, що британці звинувачували Америку в цій події через їхнє втручання на Близький Схід. Однак, якщо проаналізувати промови Тоні Блера та Джорджа Буша, можна зрозуміти, що хоч теракт став катастрофою через те, що померло чимало громадян Британії, все ж м'яка сила допомогла урядам обох держав спільно виокремити певні тези стосовно поняття тероризму, чому з ним потрібно

боротися, і що ці нації стоять на захисті «західних цінностей». Тоні Блер, коли проводив свою промову для парламенту окреслював теракт не як дію виключно проти Лондона чи Британії, а як в цілому акт проти загального цивілізованого світу, а Буш в свою чергу виокремив слова, що війна із тероризмом досі триває, і що поки по один бік існують громадяни, які розвивають світ, то з іншого боку існують люди, які вбивають та катують невинних осіб, і що вони докладуть усіх зусиль щоб знайти винних в теракті та покарати їх [80]. Таким чином, не дивлячи на всю трагічність цієї події, вона дозволила урядам держав поглибити своїх громадян у ширше розуміння чому вони вторглися на Близький Схід. Цей теракт показав не лише британському суспільству, а й іншим, що таке справжній тероризм, і уряди цим вміло скористалися.

Хоч британський фільм «Bodyguard» 2010 року прямо не оповідає теракт в Лондоні 2005 року, однак, в ньому можна прослідкувати головну ідею боротьби проти тероризму, в ньому є прямолінійна відсилка до терористичного акту із замінуванням потягу. Існували спотворені образи терористів, що створювали медіа-стереотипи про мусульман та тероризм. Було виправдання жорстоких заходів з боку уряду в якості національної безпеки, коли були розширені повноваження спецслужб. Тому цей фільм, можна вважати як той, що прямо не говорить про Лондонський теракт, але копіює його, підкреслюючи всю ту страхітливую силу, яку може принести іслам та тероризм для британського громадянина [78, с. 178-189].

Фінансова криза 2008 року вплинула на весь світ, багато країн постраждало, також певні рішення США по її вирішенню дещо не подобалися британцям, однак, якщо казати про вплив «м'якої сили» на нівелювання цих проблем, варто звернути увагу на саміт G20 2008 року у Вашингтоні та інших зустрічей в 2009 році. В рамках цього саміту, «велика двадцятка» зокрема США та Британія спільно вирішували як подолати світову фінансову кризу.

Якщо дослідити декларацію заходу саме у Вашингтоні, то країни узгодили причини кризи, дії, які вже було запроваджено і які будуть узгоджені для її ліквідації, були встановлені принципи реформування фінансових ринків, були охарактеризовані принципи дій для міністрів фінансів країн та насамкінець зобов'язання держав щодо Плану для відкритої глобальної економіки [36]. Цим самітом можна підкреслити, наскільки дипломатична складова є важливою для співпраці під час складних умов між країнами. І ці зустрічі дали змогу не лише вирішити світову кризу, а й зміцнили англо-американські відносини в рамках фінансової сфери, так як вони спільно в межах G20 просували ідентичні ідеї.

При аналізі кризи можна було дійти до думки, що найбільшу провину у ній віддають саме Америці, тому що це їхні компанії розвалилися та спричинили обвал ринків нерухомості. Однак, досліджуючи складову кінематографії по цій кризі, варто звернути увагу на фільм «The Big Short» 2015 року, в якому розповідається про банкірів, які є шахраями через азарт, прихильність до ставок і такого подібного. Проте, найважливіший висновок цього фільму це те, що у ньому втрачається чіткість звинувачення когось конкретного, і ця ситуація подається як глобальний виклик, розмиваючи образи країн одна на одну. [98].

Лівійські повстання 2011 року проти диктаторів хоч і створило ускладнення між США та Британією, так як Америка не підтримувала ідеї жорстокого втручання, яке пропонувала Англія та Париж в рамках НАТО, все ж, на території дипломатичної арени, ці країни спільно наголошували на гуманітарній кризі в регіоні. В рамках Ради Безпеки ООН, в якій беруть участь, як і Сполучені Штати, так і Королівство, вони змогли проголосувати за резолюцію 5 статуту ООН, яка передбачає застосування сили в разі її важливості, і необхідно зазначити, що Америка не була проти, а навпаки підтримала це рішення. Рада також спільно засудила дії Каддафі та наголосила на тому, що це жорстокі акти проти людства і таке інше [91]. Тому, хоч Штати не брала активну участь у військових операціях, все ж, на

стороні дипломатії та міжнародних відносин, США спільно з іншими країнами засуджували Каддафі, наголошували на гуманітарній кризі, яка виникла в Лівії і виокремила, що права та свободи людини мають бути захищені.

Варто також звернути увагу на медіа-кампанії новинних сайтів «BBC» та «CNN», які висвітлювали кожен деталь конфлікту та кожного разу підкреслювали важливість гуманітарного втручання в Лівію. Ці кампанії, більш за все, очевидно, спонсорувалися урядами США та Британії, відповідно.

Коли в 2013 році Сноуденом було розсекречено матеріали ЦРУ РНБ США, то це викликало хвилю недовіри до урядів, які проводили шпигування. Тому, для керівництва Америки та Великобританії постало питання, яким методом буде вирішена проблема, але реалізувати її таким чином, щоб це пройшло спокійно та мирно, без застосування примусів чи інших жорстоких проявів. «М'яка сила» мала і тут своє місце. Країни зосередили свої промови на тому, що шпигування за громадянами допомагає визначати терористів. В спробах заспокоїти громадян вони апелювали своє шпигування тим, що і інші держави так роблять, наприклад Росія чи Китай. Реакція урядів очевидно була такою, щоб залучати лояльних до влади ЗМІ щодо розповсюдження інформації, що Сноуден є зрадником та негідником.

Ще одним кроком для придушення паніки та недовіри, як від своїх громадян, так і від інших держав, які скаржилися на шпигування, США та Британія наголосили на тому, що вони всі спільно мають проводити більше дебатів про такі випадки, а не уникати їх. Обидві країни погодилися, що для того, щоб приховати свої методи шпигування, їм потрібно активніше залучати інші країни НАТО та ЄС для того, щоб протистояти тероризму і тоді в такому випадку питань про шпигування буде в рази менше. В цілому такі підходи надавали дещо оптимістичні прогнози, що після витоку інформації саме «м'яка сила» може допомогти уникнути те напруження, що виникло [116].

Досліджуючи період Brexit'у, його можна пов'язати із президенством Дональда Трампа в США, так як ці події відбувалися практично в один той самий час і вони певною мірою впливали на «особливі відносини» США та Британії з поганої сторони.

Розглядаючи негативну сторону виходу Британії із ЄС, було проаналізовано безліч думок, що США може сильно змінити свій фокус із Англії на інші держави Європи. Однак, насправді ситуація в той період не була настільки поганою, тому що якщо розглядати виступи Дональда Трампа та його команди, то можна було зрозуміти, що Америка, переслідуючи свої певні цілі, зовсім не проти того, щоб Великобританія покинула Європейський Союз. Країни, ще до кінцевого результату Брекзиту почали розбудовувати механізми продовження «особливих відносин», в першу чергу, в сфері економіки. Уряди держав до кінця 2020 року прагнули укласти нову торговельну угоду, щоб без перешкод мати змогу вільно торгувати між країнами англомовного світу [12]. Важливо зазначити, що це відбувається завдяки «м'якій силі», тому що країни розуміють свою спільну історію та важливість партнерства, тому, не дивлячи на скептичні погляди, обидві сторони показали, що дипломатія між ними є сильною і що завдяки ній можна уникати певні кризові ситуації.

Після приходу Трампа на посаду президента США у «особливих відносинах» країни з Британією було відзначено певну стагнацію, тому що Трамп зневажав Терезу Мей, прем'єр-міністерку Англії, для нього відносини між країнами були лише «угодою» задля власних певних цілей також були і інші сутички між політиками країн, втім не зважаючи на це, Трамп виокремлював «особливі відносини» своєї країни з Британією як ті, що необхідні для Америки. Зі свого боку британська сторона через медіа намагалася впливати на американське суспільство ставлячи наголос на історичним відносинам між країнами. ЗМІ також акцентували увагу на фокусі у військовій та розвідувальній сфері, яка має перспективу довготривалої стратегічної співпраці. І не дивлячи на критику з боку таких видавництв як

«The Guardian» чи «BBC» правління Трампа, вони паралельно з цим намагалися наголосити на тому, що це не стане розривом для англо-американських відносин та фокусувалися на роз'ясненні того, що це всього лише «тимчасові труднощі» між країнами, які можуть покращитися після виборів у 2020 році в США. Позитивний вплив «м'якої сили» на відносини між країнами можна було прослідкувати і в співпраці Дональда Трампа із новим прем'єр-міністром ВБ Борисом Джонсоном, тому що не дивлячи на розбіжність політик країн, все ж між собою особисто вони мали певний контакт [128, с. 68-70]. Прихід Джо Байдена до влади в Штатах на початку січня 2021 року лише зміцнили позиції «особливих відносин» так як у Байдена було більше спільних інтересів із Джонсоном та з Британією загалом, ніж у попередника, тому ці труднощі не розірвали стосунки між країнами, а лише в деяких моментах, тільки посилювали.

Якщо казати про вплив «м'якої сили» на співпрацю країн під час пандемії Ковід-19, то тут можна лише акцентувати свою увагу, в першу чергу, на спільних дослідженнях вакцини. Вчені обох країн проводили власні дослідження та обмінювалися інформацією, щоб «AstraZeneca» Великобританії та «Pfizer» Америки стали символом співтовариства країн у подоланні спільних проблем.

Коли в 2021 році США вирішили без попередження своїх союзників вивести війська з Афганістану, це спричинило велику хвилю обурення, в першу чергу, з боку Британії. Так як ні британський уряд, ні британські військові не були готові відходити з Афганістану, а лише навпаки бажали продовжувати свої операції в цій країні. Таке раптове рішення Байдена в скептичних колах британців створило думку про те, що «особливим відносинам» країн може настати кінець, так як це рішення розцінювали як зраду. Однак, якщо проводити аналіз інтерв'ю Карен Пірс, посла Великобританії в США, яке вона давала репортерці видавництва «NPR», то серед усього сказаного можна виділити основні тези того, що коли Байден вирішив вивести війська чи може це зашкодити відносинам Англії та

Америци. На що Карен відповіла, що навряд чи. Вона наголосила на тому, що Британія є відданою в співробітництві із Сполученими Штатами у сфері планування евакуації, і після неї спокійного вирішення ситуації. Вона говорила, що прем'єр-міністр Британії спілкувався із Байденом для того, аби країни провели саміт в рамках G-7, щоб уникати погіршення стабілізації в регіоні. І коли від репортерки поставали питання про ставлення під сумнів довіри з боку Англії до Сполучених Штатів, то Пірс відповідала, що це відношення ніяк не змінюється. Вона апелювала тим, що країни є давно стратегічними партнерами у різних сферах життєдіяльності, і що не дивлячи на постійне прагнення Америки сліпо переслідувати свої власні інтереси, зневажаючи іноді інших, це аж ніяк не заважатиме ВБ та США продовжувати свою тісну співпрацю в рамках «особливих відносин» [55]. Тобто, можна зрозуміти, що не дивлячи наскільки рішення уряду Байдена було необдуманим та факт того, що воно було прийняте без згоди своїх союзників, все ж уряд Британії, не зважаючи на невдоволення даного рішення, вони все таки лишатимуться для Америки надійним партнером і в рамках евакуації з Афганістану будуть спільно із США розробляти механізми для її реалізації. Таким чином негативно на двосторонні відносини між країнами ця подія глобальної шкоди не завдала.

На початку 2022 року над світом простягнулася нова хвиля викликів і вона полягала в тому, що РФ почала нарощувати свою військову міць на кордонах біля України, плануючи перевести у нову фазу війну, яка точиться з 2014 року. Перед американським урядом та британським постала дилема, як запобігти ескалації конфлікту. Американські спецслужби, паралельно яким, і британські, почали наголошувати, що Росія планує вторгнутися в Україну після декількох місяців нарощування сили. Розвідувальні корпуси цих країн зробили колосальну роботу, щоб попередити Україну, що час готуватися. Спільна риторика Штатів та ВБ стосовно цієї підготовки, фактично, показала наскільки ці країни є попереду, особливо, коли вони

співпрацюють разом. Хоч Америка та Британія не до кінця вірили у свої прогнози, все ж, вони-таки справилися 24 лютого 2022 року [88].

Коли війна почалася, всі країни світу в перші три дні намагалися не допомагати Україні, так як вважали, що такої країни вже через ці дні не існуватиме, тому думали, що немає потреби відправляти свої кошти в неї. Однак, хоробрість українського суспільства перед більшим ворогом в перші тижні показало, що надія є. І Америка, як і Британія, як і інші провідні країни почали поступово надавати гуманітарну, фінансову та військову допомогу Україні. Найбільше «м'яку силу» між США та ВБ під час цієї війни можна прослідкувати в сфері накладання санкцій на Росію. Як тільки почалося вторгнення, країни ментально почали накладати санкції на російський фінансовий сектор, на авіацію, судноплавство та на інші важливі сфери для країни такі як оборонна, енергетична та інші. Санкції також накладалися на певних осіб, які були близькими до оточення Путіна, а також на третю сторону, яка сприяла до посилення російського вторгнення в Україну [72, с. 5-40]. І напевне, санкційна сторона впродовж цього періоду є чи не найкращою, тому що стабільно кожного року США та Британія спільно впроваджують все більшу кількість санкцій на РФ та її громадян.

Не дивлячи на певні розбіжності в політичних ідеях між країнами стосовно російсько-української війни, все ж обидві держави в рамках самітів ООН, G7 чи інших міжнародних форумах відкрито підтримують Україну. Наприклад, 12 липня 2023 року в рамках G7 США, Британія та інші учасники цього клубу уклали консолідовану угоду підтримки України, підкреслюючи на своїй непохитності підтверджуючи свою стратегічну підтримку незалежній та вільній Україні, підтверджуючи статус усіх її міжнародно визнаних кордонів та не визнаючи анексію цих самих територій, відповідно. В межах цього саміту було також сказано про фінансову допомогу Україні, а також за те, що ця війна є неприпустимою і що країни будуть працювати над двосторонніми угодами щодо підтримування України, тощо [53].

Коли аналізується «м'яка сила», то при оцінці цього виду впливу зовнішньої політики неможливо оминати питання культури. Так, Америка та Британія спільно, під час російсько-української війни допомагає Україні боротися із російською пропагандою. Наприклад, при дослідженні щодо протидії дезінформації, можна знайти статтю, в якій йдеться мова про США, які на початку 2024 року винайшли спосіб для протидії дезінформації. Америка започаткувала коаліцію, до якої одразу ж приєдналося Сполучене Королівство. Мета такого об'єднання виражається в тому, що підписанти угоди мають відмежовувати інформаційну пропаганду іноземних держав, а в конкретному випадку Росії, також у роботу коаліції входить обов'язок протистояти махінаціям з боку одних держав, які націлені на загрозу національних інтересів іншої держави. Ще можна виокремити, що співтовариство бажає просувати ту інформацію, яка ґрунтується виключно на фактах [13]. Таким чином, англо-американська співпраця вийшла на більш розширену платформу для співпраці в рамках російсько-української війни.

І досліджувати як «м'яка сила» допомагає державам утримувати «особливі відносини» під час цього виклику можна ще довго. Важливо тільки зазначити, що саме такий підхід взаємодії між державами допомагає не піддаватися тим політичним розбіжностям, які існують на даний момент між країнами, хоч після повторного приходу Дональда Трампа на пост президента США в січні 2025 року важко давати якісь прогнози чи «м'яка сила» зможе утримати «особливі відносини» між державами на гідному рівні. Тому що, за один місяць перебування на посту президента, Трамп спромігся згенерувати сотні висловів, які ставлять під питання тісне співробітництво, не тільки між США та Британією, а й з іншими союзниками Америки.

Однак, якщо проводити загальний висновок по підрозділу, то варто зазначити та вказати на те, що ХХІ століття для США та Британії подало таку кількість глобальних та регіональних викликів, які неодноразово ставили під сумнів співробітництво між цими країнами. Кожен із викликів неодноразово перевіряв на міцність англо-американські відносини, щоразу

невдоволення та негативне ставлення між сторонами посилювалося, але не зважаючи на ці обставини, країни кожного разу знаходили можливість уникнення небажаної стагнації у двосторонніх відносинах між собою. Після кожної загрози Америка та Британія знаходили шляхи як пом'якшити наслідки цих проблем, і найбільше в цьому, в нагоді ставала «м'яка сила», яка була і є надзвичайно ефективною. Методи починаючи із дипломатичних рівнів, різних переговорів, самітів, зустрічей, тощо, закінчуючи звичайними фільмами стосовно певної ситуації, мають вказувати на те, що ця перепона не загрожуватиме тісному історичному співробітництву між країнами.

ВИСНОВКИ

У вступі було зазначено, що двосторонні відносини є основою для взаємодії між державами. В ході дослідження було проаналізовано основи двосторонніх зносин та доведено, що цей вид взаємодії між країнами є доволі ефективним. Ґрунт двосторонніх взаємин є вкрай сприятливим для успішного просування зовнішньої політики держав, покращуючи внутрішню шляхом взаємодії з іншою країною в рамках двосторонніх угод. В принципі це дозволяє країнам налагоджувати систему інфраструктури, якщо мова йде про країни-сусіди, а також значною мірою такий вид відносин дозволяє просуватися в сферах економіки, безпеки та інших, що є вкрай актуальним для будь-якої із країн.

Коли говориться за актуальність дослідження англо-американських відносин, то зауважується, що в ході дипломної роботи було розкрито чимало як позитивних, так і негативних моментів співпраці між цими країнами. В роботі було розглянуто різні еволюційні етапи «особливих відносин» та як країни відповідно до загроз спільно могли їм протистояти, що є і має бути актуальним як для цих країн, так і для інших в умовах сучасного світу.

У результаті дослідження було виконано такі завдання:

1. Поняттям двосторонніх відносин можна вважати як ґрунт для міжнародних відносин. Такий тип є павутинням міжнародної арени, яка будує цілісну картину світового майданчика. В характеристиці двосторонніх відносин закладені основи децентралізації, коли обидві країни є рівноправними суб'єктами відносин, які працюють в рамках юридичних норм та законів. Їхня співпраця ґрунтується на різних щаблях сфер діяльності кожної із держав, будь то економічна сфера, культурна, військова, тощо. Головними діючими акторами є безпосередньо держави, між якими існує баланс сил. Основи двосторонньої взаємодії працюють на принципах, наприклад як принцип незалежності, принцип поваги до внутрішнього суверенітету іншої країни, принципу взаємної вигоди тощо.

2. При аналізі двосторонніх відносин із багатосторонніми можна сформулювати висновок про те, що переважно все вимірюється кількістю

учасників взаємодії, масштабом рішень та проблем. Двосторонні мають перевагу на меншій дистанції, так як вони вирішують регіональні проблеми, даючи змогу виконувати поставлені задачі більш гнучко та швидше. В свою чергу багатосторонні відносини націлені на питання глобального рівня, такі як – мир, захист прав людини, світові кризи чи екологія. Вони є менш гнучкі та повільніші у затвердженні рішень, так як при вирішенні питання треба більше голосів аби резолюція між учасниками була остаточно затверджена та промовлена.

3. Зародженням взаємозв'язків між США та Британією можна вважати закінчення війни Північноамериканських колоній за свою незалежність (1775-1783), яка була закріплена Паризьким договором 3 вересня 1783 року, коли Велика Британія після поразки у війні була змушена офіційно визнати Сполучені Штати Америки незалежною державою. А датою встановлення дипломатичних відносин між країнами вважається 1 червня 1785 року, коли посланець з боку США особисто вручив королю Георгу III вірчі грамоти для призначення на посаду дипломата в Сполученому Королівстві.

4. Варто вважати, що відносини між США та Великою Британією почали набирати обриси «особливих» в ХХ столітті після двох Світових війн, коли було продемонстровано, що держави краще розвиваються тільки тоді, коли вони співпрацюють разом. Однак, найбільшу увагу на формулювання «особливі відносини» було акцентовано, вже на той час, колишнім прем'єр-міністром Британії Вінстоном Черчиллем під час його промови у Вестмінстерському коледжі міста Фултона в США 5 березня 1946 року, в якій він виокремив необхідність країнам Заходу об'єднатися через спорідненість цінностей та політичної ідеології – демократії, та колективно протистояти комуністичній загрозі, яка почала поширюватися по країнам Європи.

5. В ході аналізу було досліджено, що ХХ століття, а особливо друга половина, переважно мала негативні наслідки на англо-американські відносини. Було досліджено, що кожне десятиріччя було просякнуте кризами,

війнами та конфліктами, які так чи інакше мали несприятливий вплив на співробітництво між країнами. Починаючи від початку Холодної війни, під час якої, аж до самого кінця, Велика Британія все більше розуміла, що не є наддержавою, закінчуючи Суецькою кризою (1956), Кубинською кризою (1962), війною у В'єтнамі (впродовж 1960-х років), які лише підтверджували побоювання британського парламенту, який першочергово не бажав вірити у це, і намагався грати глобальну роль, створюючи власну ядерну зброю та випробовуючи її. Але наслідком було те, що все ж ці кризи не змогли зупинити дружні взаємовідносини між країнами.

6. Можна зазначити, що «м'яка сила» на даному етапі розвитку «особливих відносин» має ключову роль впливу між країнами. Дана гілка зовнішньої політики дозволяє обом державам просувати свої ідеї м'яким способом, без застосування сили, що в результаті дає ефективніший результат, так як при такій спробі впливу між сторонами співпраці не виникає суперечок та конфліктів або якщо і виникають то мінімально. Коли було проаналізовано виклики в ХХІ столітті, то так само було досліджено як «м'яка сила» допомагає нівелювати загострення конфліктів інтересів між Америкою та Британією. Особливо це можна побачити, як звичайний громадянин, який навіть не дотичний до політики або що, шляхом перегляду кінострічок, які пронизані пропагандою американської мрії чи британського консерватизму, прослуховуванням пісень, просто вивченням культури та мистецтва іншої країни, стає більш до неї лояльним та менш негативно налаштованим.

На основі цих завдань можна підсумувати, що англо-американські відносини пережили чимало як зовнішніх, так і внутрішніх конфліктів, на них впливали як кризи, війни, розбіжності політичних поглядів, так і історично обґрунтовані образи чи економічні чинники. Проте насправді можна дійти до висновку, що не дарма спочатку було досліджено теоретичне значення двосторонніх відносин, тому що впродовж усієї роботи було показано чимало перешкод, суперечок, чвар тощо. Однак жодного разу не було акцентовану

увагу на те, що та чи інша перепона повністю знищувала «особливі відносини» між країнами.

Вони могли псуватися, бути прохолодними але не перериватися чи переводитися у стан «ворогів». Кожного разу, після кожної перепони країни знаходили шляхи їх вирішення чи то дипломатичним шляхом, чи то шляхом поступок, чи, якщо говорити за сучасний світ – шляхом «м'якої сили» але важливо виокремити саме те, що всі ці способи примирення країн є складовою двосторонніх відносин, які якраз націлені на те, щоб між державами було взаємопорозуміння і якомога менше конфліктних ситуацій.

Тому важливо, оглядаючись на те, що відбувається зараз у світі, завжди пам'ятати історичний розвиток тісної співпраці Сполучених Штатів та Сполученого Королівства і не піддаватися спокусі військової агресії чи забувати спадок співпраці нащадків, щоб вони могли процвітати та сіяти в світ демократію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ангел Є. Доктрина Монро. Початок протистояння Європи і США. *Історична правда*. URL: <https://cutt.ly/ornQN5SY> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Баран З. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу, ред. Р. Бокач. 2-ге вид. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2006. С. 72.
3. Всесвітня історія: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл., Н. М. Сорочинська, О. О. Мартинюк, О. О. Гісем. Тернопіль Навчальна книга – Богдан, 2016. С. 257-261.
4. Гуменюк Б. І. Слово - зброя дипломата. Київ : ДП «ГДІП», 2023. С. 99-122.
5. Декларація незалежності Сполучених Штатів Америки. *Павло Гай-Нижник: історія, політика, поезія. Особистий сайт*. URL: <https://cutt.ly/grnQN2fH> (дата звернення: 30.11.2024).
6. Махун С. Доктрина Монро: Америка – для американців, або як почалося протистояння США і Європи. *TELEGRAF*. URL: <https://cutt.ly/HrluOaz1> (дата звернення: 01.12.2024).
7. Панамагейт, файти Сноудена та Wikileaks. Найгучніші викриття, які змінили історію. *TCH*. URL: <https://cutt.ly/SrluAA9d> (дата звернення: 04.02.2025).
8. Пивоваров С., Коберник К. Американський план Маршалла допоміг Західній Європі оговтатись від війни й протистояти комуністам. *Бабель*. URL: <https://cutt.ly/KrluA1Np> (дата звернення: 13.01.2025).
9. Плюта Н. В., Мартинчук І. І. Війна за незалежність США: початок війни. Перший континентальний конгрес. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5(11). С. 604-613.
10. Світові фінансово-економічні кризи. З чого вони починалися. Коли чекати наступної. *Finance.ua*. URL: <https://cutt.ly/9rluSeof> (дата звернення: 02.02.2025).

11. США у першій половині XIX ст. Отримання знань. *Дистанційна підтримка освіти школярів*. URL: <https://cutt.ly/ernQNGCZ> (дата звернення: 30.11.2024).
12. США хочуть укласти торговельну угоду з Британією після Brexit. *ГЛАВКОМ*. URL: <https://cutt.ly/BrluSGEU> (дата звернення: 16.02.2025).
13. Чередниченко О. США знайшли спосіб, як протидіяти іноземній дезінформації, не порушуючи свободи слова. *Детектор медіа*. URL: <https://cutt.ly/LrluDuPN> (дата звернення: 02.03.2025).
14. 'Iron curtain' speech. The National Archives. URL: <https://cutt.ly/srluDm5p> (дата звернення: 13.01.2025).
15. 1796 Jay Treaty of Amity Commerce and Navigation. *Tuscarora Nation of New York*. URL: <https://cutt.ly/nrluFrwR> (дата звернення: 30.11.2024).
16. Adams E. D. Great Britain and the American Civil War. London : Longmans, Green and Co., 1925. Vol 1. С. 203-243.
17. Adams E. D. Great Britain and the American Civil War. London : Longmans, Green and Co., 1925. Vol. 2. С. 280-305.
18. Agubamah E. Bilateral relations: periscoping Nigeria and China relations. *European scientific journal*. 2016. Vol. 10, no. 14. С. 63-70.
19. Alabama claims. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/OrnQNT6I> (дата звернення: 21.12.2024).
20. An effort of Biblical proportions – the Berlin Airlift 1948-1949. *Air Power Review*. 2018. Vol. 21, no. 2. С. 8-35.
21. Ashton N. Kennedy, Macmillan and the Cold War: The Irony of Interdependence. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2002. С. 218-223.
22. Atlantic Charter. *Yale Law School Lillian Goldman Law Library in memory of Sol Goldman*. URL: <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> (дата звернення: 01.01.2025).
23. Balzacq T., Charillon F. Global diplomacy an introduction to theory and practice / trans. From French by W. Snow. Paris : The Sciences Po Series in International Relations and Political Economy, 2020. С. 19-20.

24. Benalleg H. Diplomacy. North Atlantic International University. С. 6-8. URL: <https://cutt.ly/hrluGwES> (дата звернення: 02.03.2025).
25. Berg A. S. World War I and America: Told by the Americans Who Lived It. New York : Library of America, 2017. С. 8-11.
26. Berman N. What Is the Dodd-Franc Act?. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://cutt.ly/RrnQNczC> (дата звернення: 03.02.2025).
27. Boston Massacre. *NPS.gov (U.S. National Park Service)*. URL: <https://cutt.ly/RrnQNjkd> (дата звернення: 30.11.2024).
28. Britain in the Cold War. *Vaia*. URL: <https://cutt.ly/MrluGOa5> (дата звернення: 18.01.2025).
29. British-American Diplomacy. The Jay Treaty; November 19, 1794. *Yale Law School Lillian Goldman Law Library in memory of Sol Goldman*. URL: https://avalon.law.yale.edu/18th_century/jay.asp (дата звернення: 30.11.2024).
30. British-American Diplomacy. The Webster-Ashburton Treaty. *Yale Law School Lillian Goldman Law Library in memory of Sol Goldman*. URL: https://avalon.law.yale.edu/19th_century/br-1842.asp (дата звернення: 01.12.2024).
31. Brussels Treaty. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/rmQFEbY> (дата звернення: 13.01.2025).
32. Carpenter T. G. How NATO Pushed the U.S. Into the Libya Fiasco. *CATO Institute*. URL: <https://cutt.ly/grnQNibD> (дата звернення: 04.02.2025).
33. Clayton-Bulwer Treaty of April 19, 1850. *Office of The Historian*. URL: <https://cutt.ly/2rnQNeV1> (дата звернення: 30.03.2025).
34. Cuban Missile Crisis. *John F. Kennedy Presidential Library and Museum*. URL: <https://cutt.ly/trluGM2t> (дата звернення: 30.03.2025).
35. D-Day and the Normandy Campaign. *The National WWII Museum*. URL: <https://cutt.ly/JrluG5Fs> (дата звернення: 05.01.2025).
36. Declaration of the Summit on Financial Markets and the World Economy. *G20 Information Centre*. URL: <https://cutt.ly/rmQB1Zn> (дата звернення: 15.02.2025).

37. Edward Snowden: the whistleblower behind the NSA surveillance revelations. *The Guardian*. URL: <https://cutt.ly/FrluHiqA> (дата звернення: 04.02.2025).

38. Ellis S. A. ANGLO-AMERICAN RELATIONS AND THE VIETNAM WAR, 1964-7. Newcastle upon Tyne : Department of history University of Newcastle, 1999. 459 с.

39. Erickson A. S. Brexit Heralds a Decline of Anglo-American Power. *Defence One*. URL: <https://cutt.ly/grluHET8> (дата звернення: 04.02.2025).

40. Everly S. U.S., Britain Developed Plans to Disable or Destroy Middle Eastern Oil Facilities from Late 1940s to Early 1960s in Event of a Soviet Invasion. *National Security Archive*. URL: <https://cutt.ly/JrluHOZD> (дата звернення: 13.01.2025).

41. Fontenot G. Lessons from D-Day. The Importance of Combined and Joint Operations. *Military Review*. 2024. No. 3. С. 8-19.

42. Fried D. The Yalta Conference at Seventy-five: Lessons from history. *Atlantic Council*. URL: <https://cutt.ly/prluHXd9> (дата звернення: 05.01.2025).

43. Getler M. U.S. Aid to Britain In Falklands War Is Detailed. *The Washington Post*. URL: <https://cutt.ly/JrluHOvR> (дата звернення: 17.01.2025).

44. Gopnil A., Donald D. H. United States - WWII, Allies, Axis. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/SrnQBUFF> (дата звернення: 01.01.2025).

45. Gulf War 30: Key Events. *Army Benevolent Fund*. URL: <https://cutt.ly/rmQGsto> (дата звернення: 08.01.2025).

46. Haglund D. G. North Atlantic Treaty Organization. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/2rluJioJ> (дата звернення: 13.01.2025).

47. Hayes A. Dodd-Frank Act: What It Does, Major Components, and Criticisms. *Investopedia*. URL: <https://cutt.ly/4rluJhEi> (дата звернення: 19.04.2025).

48. Hippie. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/hippie> (дата звернення: 15.01.2025).

49. History Newsroom. *McDonald's Deutschland*. URL: <https://cutt.ly/NrnQBvIU> (дата звернення: 15.01.2025).
50. How the world reacted to Trump's inauguration as US president. *The Guardian*. URL: <https://cutt.ly/HrluJCqV> (дата звернення: 05.02.2025).
51. Ikenberry G. J. Review to «Soft Power: The Means to Success in World Politics». *Foreign Affairs*. URL: <https://cutt.ly/RrluJ9sZ> (дата звернення: 09.02.2025).
52. Iran nuclear crisis in 300 words. *BBC*. URL: <https://cutt.ly/wrnQBaA2> (дата звернення: 06.02.2025).
53. Joint Declaration of Support for Ukraine. U.S. *Embassy in Ukraine*. URL: <https://cutt.ly/LrnQV7Lb> (дата звернення: 02.03.2025).
54. Joint Statement Following Discussions with Prime Minister Macmillan – The Nassau Agreement. *The American Presidency Project*. URL: <https://cutt.ly/SrluKp5r> (дата звернення: 13.01.2025).
55. Kelly M. L., Donevan C., O'Connor G. How The U.S. Withdrawal From Afghanistan Has Affected Its Relationship With The U.K. *NPR*. URL: <https://cutt.ly/2rluKRxd> (дата звернення: 23.02.2025).
56. Kenton W. Stamp duty: meaning and history in the U.S. *Investopedia*. URL: <https://cutt.ly/jrluKZTy> (дата звернення: 30.11.2024).
57. Lampe J. R. Bosnian War. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/YrnQVBX> (дата звернення: 19.01.2025).
58. Lend-Lease Act (1941). *National Archives*. URL: <https://cutt.ly/brluK2VY> (дата звернення: 01.01.2025).
59. Lend-Lease. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/8rluLOMb> (дата звернення: 01.01.2025).
60. Leonard T. M. Clayton-Bulwer Treaty, 1850. *Sage*. URL: <https://cutt.ly/qrluL8Qy> (дата звернення: 30.03.2025).
61. Lindsay J. M., Shortridge A. TWE Remembers: The Taft-Katsura Memorandum. *Council of Foreign Relations*. URL: <https://cutt.ly/IrnQGZxa> (дата звернення: 01.01.2025).

62. Lufi S., Nilaj M. The Kosovo War In The British Parliament Talks In 1999. *European Scientific Journal*. 2016. Vol. 12, no. 17. С. 25-33.
63. Marsi F. How the US and UK tried to justify the invasion of Iraq. *Aljazeera*. URL: <https://cutt.ly/LrluZxI9> (дата звернення: 09.02.2025).
64. Massachusetts Historical Society. Definitive Treaty of Peace between the United States and Great Britain, 3 September 1783. *National Archives*. URL: <https://cutt.ly/prnQVUxN> (дата звернення: 30.11.2024).
65. McGlinchey S. *Foundations of International Relations*. London : Bloomsbury, 2022. С. 8-22.
66. McGlinchey S. *Foundations of International Relations. E-International Relations*. URL: <https://cutt.ly/8rnQVex2> (дата звернення: 23.03.2025).
67. McGlinchey S. *International Relations*. London : Bloomsbury, 2017. С. 57-67.
68. McGlinchey S. *International Relations. E-International Relations*. URL: <https://cutt.ly/yrnQHrGS> (дата звернення: 23.03.2025).
69. McGrath M. Climate change: US formally withdraws from Paris agreement. *BBC*. URL: <https://cutt.ly/MrnQC0Ju> (дата звернення: 05.02.2025).
70. McKelvey T. «The Hurt Locker» as Propaganda. *The American Prospect*. URL: <https://cutt.ly/RrnQCFfR> (дата звернення: 15.02.2025).
71. Message from the President of the United States, transmitting a convention between the United States and Great Britain, to facilitate the construction of a Ship canal to connect the Atlantic and Pacific oceans, signed at Washington, November 18, 1901. *Office of The Historian*. URL: <https://cutt.ly/FrnQCQA9> (дата звернення: 22.12.2024).
72. Mills C. *Sanctions against Russia (February 2022 to January 2025)*. London : House of Commons Library, 2025. С. 5-40.
73. *Missing in action UK leadership and the withdrawal from Afghanistan*. London : House of Commons Library, 2022. С. 5-30.

74. Monroe Doctrine. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/crluZ017> (дата звернення: 01.12.2024).
75. Munich Agreement. *United States Holocaust Memorial Museum*. URL: <https://cutt.ly/5rluZ78I> (дата звернення: 01.01.2025).
76. NATO tackles threat of attacks in Western Libya. *North Atlantic Treaty Organization*. URL: <https://cutt.ly/0rnQHdu8> (дата звернення: 03.02.2025).
77. Nye, Jr J. S. Soft Power. *Foreign Policy*. 1990. Vol. 80. С. 153-171.
78. Parry K. Representing public service and post-militariness in *Bodyguard* (BBC, 2018). *New Review of Film and Television Studies*. 2022. Vol. 20, no. 2. С. 178-189.
79. Polaris Sales Agreement. *NAVY Strategic Systems Programs*. URL: <https://cutt.ly/3rluBf9V> (дата звернення: 15.01.2025).
80. President Offers Condolences to People of London, Will Not Yield to Terrorists. *The White Office*. URL: <https://cutt.ly/krluBm1v> (дата звернення: 15.02.2025).
81. Pullins T., Knijnenburg S. US Withdrawal from the Paris Agreement: Impact and Next Steps. *Whine & Case*. URL: <https://cutt.ly/KrluBDDm> (дата звернення: 05.02.2025).
82. Ridler J. Webster-Ashburton Treaty. *The Canadian Encyclopedia*. URL: <https://cutt.ly/krnQH4s4> (дата звернення: 01.12.2024).
83. Riley-Smith B. Starmer to demand Biden hands Ukraine missing \$20 bn before Trump takes over. *The Telegraph*. URL: <https://cutt.ly/ArluBCUv> (дата звернення: 06.02.2025).
84. Roberts-Gawem R.C. An investigation into British neutrality during the American Civil War 1861-65. Birmingham : Department of History University of Birmingham, 2015. С. 28-30.
85. Robinson K. What Is the Iran Nuclear Deal?. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://cutt.ly/hrnQJudy> (дата звернення: 05.02.2025).

86. Roche M. A. *The Attitude of the United States Senate Toward the Versailles Treaty*. Chicago : Loyola University Chicago, 1954. С. 7-80.
87. Rush-Bagot Pact, 1817 and Convention of 1818. *Office of The Historian*. URL: <https://history.state.gov/milestones> (дата звернення: 30.11.2024).
88. Sabbagh D. US and UK intelligence warnings vindicated by Russian invasion. *The Guardian*. URL: <https://cutt.ly/7rnQJfOT> (дата звернення: 23.02.2025).
89. Sandford C. The golden days of Kennedy's special relationship with Britain. *The History Press*. URL: <https://cutt.ly/nrnQJn5K> (дата звернення: 15.01.2025).
90. Schramm L. Some differences, many similarities: comparing Europe's responses to the 1973 Oil crisis and the 2022 Gas crisis. *European Political Science Review*. 2023. Vol. 16, no. 1. С. 56-60.
91. Security Council authorized 'all necessary measures' to protect civilians in Lybia. *UN News*. URL: <https://news.un.org/en/story/2011/03/369382> (дата звернення: 15.02.2025).
92. Soft Power: Why it Matters to Governments, People, and Brands. *Brand Finance*. URL: <https://cutt.ly/9rnQJGmw> (дата звернення: 09.02.2025).
93. Soviet missiles in Cuba. *The National Archives*. URL: <https://cutt.ly/BrluNjIq> (дата звернення: 15.01.2025).
94. Suez Crisis. *HISTORY*. URL: <https://cutt.ly/WrnQCyl3> (дата звернення: 13.01.2025).
95. Sutch P., Elias J. *International relations the basics*. London, New-York : Routledge, 2007. 214 с.
96. The Anglo-American atom bomb controversy. 19 December 1953. *CIA FOIA Electronic Readings Room. General CIA Records*. С. 19-22. URL: <https://cutt.ly/grnQJVVe> (дата звернення: 13.01.2025).
97. The Atlantic Charter. *Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum*. URL: <https://www.fdrlibrary.org/atlantic-charter> (дата звернення: 01.01.2025).

98. 'The Big Short' Explains the Global Financial Crisis. *Learning English*. URL: <https://cutt.ly/IrluNYr7> (дата звернення: 15.02.2025).
99. Treaty of Ghent. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/mrnQX1ZE> (дата звернення: 30.11.2024).
100. The Extra Special Relationship: Thatcher, Reagan, and the 1980s. *Association for Diplomatic Studies and Training*. URL: <https://cutt.ly/JrnQJ3eR> (дата звернення: 18.01.2025).
101. The Formation of the United Nations, 1945. *Office of The Historian*. URL: <https://cutt.ly/arnPMBmi> (дата звернення: 05.01.2025).
102. The Great Depression and U.S. Foreign Policy. *Office of The Historian*. URL: <https://cutt.ly/RrnQZTIo> (дата звернення: 01.01.2025).
103. The impact of 7 July 2005 London bomb attacks on Muslim Communities in the EU. Vienna : European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, 2005. С. 13-27.
104. The Jay Treaty, 1794. *Trans-Lex. Law Research*. URL: <https://cutt.ly/xrluN1Jx> (дата звернення: 30.11.2024).
105. The Korean War (1950-1953). *Alliierten Museum*. URL: <https://cutt.ly/UrnQZxC9> (дата звернення: 13.01.2025).
106. The Long-Term Crisis of the Alliance. 8 December 1982. *CIA FOIA Electronic Reading Room. General CIA Records*. С. 325-328. URL: <https://cutt.ly/1rnQKewv> (дата звернення: 15.01.2025).
107. The Meeting of Thomas Jefferson, John Adams, and George III. *UVA Engagement*. URL: <https://cutt.ly/2rluMqwd> (дата звернення: 30.11.2024).
108. The Paros Peace Conference and the Treaty of Versailles. *Office of The Historian*. URL: <https://cutt.ly/drnQZs0n> (дата звернення: 01.01.2025).
109. The Sinews of Peace ('Iron Curtain Speech'). *International Churchill Society*. URL: <https://cutt.ly/OrnQKoSC> (дата звернення: 13.01.2025).
110. The Sinews of Peace, 1946. *America's National Churchill Museum*. URL: <https://cutt.ly/KrnQKhkQ> (дата звернення: 13.01.2025).

111. The Treaty of Ghent: Ending the War of 1812. *American Battlefield Trust*. URL: <https://cutt.ly/9rnQKcLV> (дата звернення: 30.11.2024).
112. The Treaty of Paris. *Lumen Learning – Simple Book Production*. URL: <https://cutt.ly/TrnQZwEE> (дата звернення: 30.11.2024).
113. The United States Enters the War. *Digital History*. URL: <https://cutt.ly/YrnQKUSb> (дата звернення: 01.01.2025).
114. The Washington Naval Conference, 1921-1922. *Archive of the US Department of State*. URL: <https://cutt.ly/3rnQL05j> (дата звернення: 01.01.2025).
115. Transatlantic Relations after Brexit. *Schuman Papers*. Vol. 409. C. 7-10. URL: <https://cutt.ly/XrnQKDv6> (дата звернення: 05.02.2025).
116. Travis A. Snowden lear: governments' hostile reaction fuelled public's distrust of. *The Guardian*. URL: <https://cutt.ly/1rnQDF4w> (дата звернення: 15.02.2025).
117. Travis T. The Lion and the Eagle: Great Britain and the American Civil War. *HISTORIA*. 2015. Vol. 24. C. 27-32.
118. Treaty between the United States and Great Britain.–Claims, fisheries, navigation of the St. Lawrence, &c., American lumber on the rives St. John, boundary.–Concluded May 8, 1871; ratifications exchanged June 17, 1871; proclaimed July 4, 1871. *Office of The Historian*. URL: <https://cutt.ly/brnQK95X> (дата звернення: 22.12.2024).
119. Treaty of Ghent. *HISTORY*. URL: <https://cutt.ly/DrnQLy5A> (дата звернення: 30.11.2024).
120. Treaty of Paris, 1783. *Archive of the US Department of State*. URL: <https://cutt.ly/7rnQLqSS> (дата звернення: 30.11.2024).
121. Treaty of Paris. *HISTORY*. URL: <https://cutt.ly/DrnQSOH7> (дата звернення: 30.11.2024).
122. UK tells its nationals to leave Afghanistan immediately. *DW*. URL: <https://cutt.ly/Zrlu1q5X> (дата звернення: 06.02.2025).

123. Van Hulle I. The Treaty of Washington and Neutrals' Duty of Due Diligence. *Oxford Public International Law*. URL: <https://opil.ouplaw.com/page/808> (дата звернення: 22.12.2024).

124. Waite P. B. Treaty of Washington. *The Canadian Encyclopedia*. URL: <https://cutt.ly/jrnQPSHN> (дата звернення: 22.12.2024).

125. Wallenfeldt J. The Good Friday Agreement, the Omagh bombing, peace, and power sharing. *Britannica*. URL: <https://cutt.ly/jrlu1aEm> (дата звернення: 18.01.2025).

126. War of 1812-1815. Office of The Historian. URL: <https://cutt.ly/CrnQLjUB> (дата звернення: 30.11.2024).

127. Wither J. K. British Bulldog or Bush's Poodle? Anglo-American Relations and the Iraq War. *The US Army War College Quarterly: Parameters*. 2003. Vol. 33, no. 4. С. 67-80.

128. Xu R., Rees W. America and the special relationship: the impact of the Trump administration on relations with the UK. *British Politics*. 2021. Vol. 17. С. 68-70.

ДОДАТКИ

Додаток А

Критерій	Двосторонні відносини	Багатосторонні відносини
Кількість партнерів	Дві держави	Три держави та більше
Основна мета	Співробітництво між двома суб'єктами договорів	Укладання колективних рішень та більший масштаб керівництва
Гнучкість відповідно до нових викликів	Більш гнучкі, через меншу кількість учасників	Менш гнучкі, через те, що задля прийняття рішення потрібно значно більше голосів
Як швидко приймаються рішення	Дуже швидко	Повільно, через необхідність колективної відповіді з боку усіх учасників
Поле діяльності	Дипломатія, військові альянси, торговельні договори, культурні обміни, тощо	Глобалізаційні проблеми по типу екології, захисту прав людини, підтримки миру у світі
Приклади	Двостороння угода між США та Великою Британією «Про взаємну оборону» 1958 року	ООН, МАГАТЕ, НАТО, ОБСЄ та інші